

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Teoretická bakalářská práce

Etická stránka použití fotografie v české žurnalistice

Martin Studený

Opava 2015

Etická stránka použití fotografie v české žurnalistice

The ethical point of view of using photography in czech journalism

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: MgA. Petr Vilgus, Ph. D.
Oponent: MgA. Štěpánka Stein

MARTIN STUDENÝ

Teoretická bakalářská práce

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Opava 2015

Abstrakt

Ve své práci se zabývám etickou stránkou použití fotografie v české novinářské fotografii z hlediska dodatečných úprav obrazu jako takového, ať už rukou fotografa nebo dalších pracovníků redakce, popřípadě zneužití fotografie v jiném než původním kontextu pro účely propagandy a šíření dezinformací. Pro tyto účely jsem kontaktoval řadu českých fotografů, redaktorů a dalších osob úzce spjatých s touto tematikou a s tímto oborem, aby mi pomohli toto téma správně uchopit. Cílem mé práce je popsat práci s fotografií v české žurnalistice, možnosti jejího zneužití a poukázat na konkrétní případy prokázané manipulace s fotografií jako prostředkem zobrazení určité události.

Klíčová slova

Manipulace, fotografie, retuš, koláž, ilustrace, žurnalistika, zneužití

Abstract

In my thesis I have been studying an ethical side of using photography in czech journalism by the point of view of additional pictures editing by photographers or other editorial staff. I also worked with misuse of photography in other than it's original context for purposes like propaganda and spreading disinformation. For the right understating of the topic, I contacted a number of czech photographers, editors and other people closely associated with that field of study to help me to work with the theme correctly. My aim is to describe the work with photographs in czech journalism, the possibilities of it's abusing and show the proven cases of manipulation with photographs as a way of displaying certain events in other way than was its purpose.

Key Words

Manipulation, photography, retouching, collage, illustration, journalism, misuse

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin STUDENÝ**
Osobní číslo: **F100789**
Studijní program: **B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obor: **Tvůrčí fotografie**
Název tématu: **T: Etická stránka použití fotografie v české žurnalistice**
Téma anglicky: **T: Ethical poin of view of using photography in czech journalism**
Zadávající ústav: **Institut tvůrčí fotografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Přiblížit způsoby nedovoleného použití fotografií v historii samostatného Československa se zaměřením na žurnalistiku.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- NESTÁVALOVÁ, Petra. Společenské a politické odlišnosti v jazyku a stylu publicistiky různých politických období. Jihočeská univerzita České Budějovice, 2010. Bakalářská práce.
- VACULÍKOVÁ, Kateřina. Práva a povinnosti žurnalisty v kontextu novinářské etiky. Brno, 2011. Bakalářské práce.
- FOLPRECHT, Vladimír. Etika, pravdivost a objektivita v historii fotografie, zejména žurnalistické. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.
- LANGER, Jan. Proměny fotožurnalistiky v digitálním věku. Opava, 2011. Diplomová práce. Slezská univerzita.
- PETÁK, Václav. Vztah filmu a fotografie ve 20. století. Opava, 2006. Diplomová práce. Slezská univerzita.
- VILGUS, Petr. Fotografie v období protektorátu Čechy a Morava. Opava, 1997. Bakalářská práce. Slezská univerzita.
- VILGUS, Petr. České ilustrované časopisy mezi roky 1918-1945 na příkladu Pražského ilustrovaného zpravodaje a Pestrého týdne. Praha, 2007. Doktorská dizertační práce. Akademie múzických umění Praha.
- ŠKODA, Martin. Ovlivňování a manipulace v médiích. Praha, 2008. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická Praha.

Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Petr VILGUS, Ph.D.

Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání bakalářské práce: **10. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **4. května 2015**

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 11. ledna 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem pouze citovanou literaturu, kterou uvádím v bibliografických odkazech.

Souhlas

Souhlasím, aby tato bakalářská práce byla zařazená do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky ITF.

Poděkování

Děkuji všem za podporu, kterou jsem potřeboval při psaní této práce, nejvíce potom přítelkyni Pavle za trpělivost s mou osobou. Vděk patří také mému vedoucímu práce MgA. Petru Vilgusovi, Ph.D za nelehký úkol vést mne ke zdárnému konci a Doc. ak. mal. Otakaru Karlasovi za neutuchající snahu dovést mou práci po grafické stránce k dokonalosti.

Obsah

Úvod	1
1) Co je manipulace?	2
2) Zneužití fotografie v historii samostatného Československa	5
2.1. Období let 1918-1939	5
2.2. Období let 1939-1945	9
2.3. Období let 1945-1948	12
2.4. Období let 1948-1968	15
2.5. Období let 1968-1989	19
3) 1989-současnost	22
3.1. Manipulace při přípravě do tisku	22
3.2. Odcizení fotografie a její použití bez souhlasu autora	25
4) Etické kodexy v ČR	27
Závěr	30

Bibliografie

Jmenný rejstřík

Přílohy

1) Etické kodexy

- 1.1. Etický kodex ČTK
- 1.2. Etický kodex Syndikátu novinářů
- 1.3. Etický kodex společnosti Economia-původní
- 1.4. Etický kodex společnosti Economia-nově platný
- 1.5. Etický kodex společnosti Mafra
- 1.6. Vydavatelský kodex společnosti Mafra

2) CD

- 2.1. CD s digitální verzí této práce
(přidána e-mailová korespondence s dotazovanými)

Úvod

S fotografií jako důkazem o události se samozřejmě manipulovalo již dříve před nástupem digitálních technologií. Již v 19. století probíhali manipulace s obrazem a uvádění fotografií do jiného kontextu, než vznikly, a tedy využity pro manipulaci diváka popřípadě čitatele zprávy v tisku. Manipulace s fotografií v žurnalistice využívali a stále využívají ať už jedinci ženuoucí se za senzací potažmo ziskem, nebo vládnoucí garnitury využívající síly tisku a manipulace s fotografiemi pro upevnění své moci a očernění protivníků. V dobách války se fotografie stává silnou zbraní v ruce propagandy a bylo by mylné se domnívat, že ji využívaly pouze totalitní režimy. V dobách míru a demokracie, jakou u nás bylo období první republiky, se manipulací s fotografií využívá spíše ke komerčním účelům, nastává věk filmu a z herců a hereček se stávají hvězdy, ztvárněné na mnoha reklamách, popřípadě prvních stranách časopisů. S nástupem nacistického Německa k moci se více než v dobách minulých dostává ke slovu cenzura, fotografie jsou hromadně zakazovány, upravovány a zneužívány pro potřeby propagandy. Ve zmatené době po 2. svět. válce se bohužel věci příliš nelepší a brzkým nástupem komunistů k moci se opět naplno zavádí cenzura a propaganda, mnohdy skrytá a nepřiznaná. I samotné slovo cenzura jako takové je zneužíváno pro potřeby propagandy. V letech 1948-1989 státní moc v tehdejší ČSSR pravidelně používala retušování nepohodlných osob z obrazu, např. ministr Clementis a fotograf Hájek na fotografii ze slavného proslovu Klementa Gottwalda nebo přidání celého davu přihlížejících na prázdné náměstí je upravena fotografie z proslovu prezidenta Zápotockého na Pražském hradě. Mnoho fotografií je zakázáno, období českých legií a první republiky potažmo, účast americké armády na osvobození Československa je kompletně zakázáno publikovat. Snaha o cenzuru zachází tak daleko, že po procesu s Rudolfem Stránským a jeho odsouzení se z učebnic vystříhují fotografie s jeho postavou, popřípadě se začernují.

S nástupem digitální fotografie se fotografům, foto-editorům a redaktorům pracujícím v žurnalistice otevírají stále větší a větší možnosti upravovat fotografie pro své potřeby. Relativní jednoduchost práce s grafickými programy jako např.: Adobe Photoshop umožňuje stále větší zásahy do fotografií a dovoluje pracovat s tímto médiem v daleko větším rozsahu, než tomu bylo dříve. Pro mnoho z nich je právě tato jednoduchost cestou jak manipulací v obraze získat bez větší námahy snímek přesně podle jejich představ a potřeb pro článek v novinách, časopise popřípadě jejich internetových mutacích. Obecně v této době sílí obava z důvěryhodnosti fotografie v žurnalistice ve spojitosti s možnostmi úprav, jež přináší digitální doba. V této práci se chci zabývat důvody a případy manipulací s fotografií a popsat příčiny vzniku v kontextu dnešní doby.

MARTIN STUDENÝ

Ve Velkém Týnci dne 28. dubna 2015

1) Co je to manipulace?

*„Dějiny fotografie jsou plné snímků, které prošly manipulacemi.
Dokonce bychom mohli tvrdit, že dějiny fotografie
jsou právě dějinami těchto manipulací.“*

Geoffrey Batchen

Způsobů, jak manipulovat s obrazem před jeho zveřejněním, je celá řada. Zajisté se nejedná jen o úpravy digitálních dat v PC, mezi které patří zejména retušování, změna pozadí v obraze nebo popřípadě implementace osob do obrazu z jiného prostředí, ale obraz jako takový lze pozměnit a účelově vytvořit již před jeho samotným vznikem. V minulosti lze v celém světě vypočítat mnoho případů, kdy volbou scény a inscenováním postav do situací, které nevyplynuly samovolně ze situace, vznikají snímky stávající se mnohdy ikonickými k určité době nebo události, jež popisují. Důležitými faktory celkového vyznění zprávy z místa události jsou zajisté také způsob práce fotografa a finální výběr fotografie použité v médiích. Všechny tyto aspekty práce mohou v pozdějším podání vytvořit mnoho různých variant, jak celou událost v médiích prezentovat a zapůsobit s ní na širokou veřejnost. Všechny tyto možnosti manipulace vrhají na novinářskou fotografii stín pochybnosti o její autenticitě a objektivnosti. Vyvracejí zažitý předpoklad, že je novinářská fotografie jakýmsi referenčním rámcem obrazové žurnalistiky. Pokud si tyto všechny aspekty spojíme, nastává před námi zásadní otázka, jestli je v dnešní době těmito fotografiím možno věřit a vnímat je jako pravdivé svědectví zachycené události, popřípadě nechat svůj názor a mínění těmito fotografiemi ovlivnit. Manipulace jako taková se ve fotografii objevuje již od prvních okamžiků, kdy byla použita jako zpráva nebo součást zprávy o nějaké události. Na tyto úpravy se mnohdy přišlo mnoho let po vzniku snímku a dodnes jsou v mnoha případech vedeny bouřlivé diskuse o pravosti těchto dnes již mnohdy ikonických fotografií. Jednou z těchto fotografií je zastřelený republikán od Roberta Capy, vzbuzující pochybnosti o pravosti mnoho let po jejím vzniku².

Velkou debatu vzbudila v roce 2010 fotografie (obr.1) patnáctileté Fabienne z Haiti zastřelené policií při rabování v ruinách domů po zemětřesení³. Snímek sám o sobě je dosti drastický, okolnosti jeho vzniku však provázejí bouřlivé debaty o etické stránce práce přítomných fotoreportérů. Nejenže se u těla Fabienne srotila skupinka fotografů snažící se získat co nejlepší snímek, ale debatu velmi přivilo i vícero verzí fotografií (obr.2,3) z místa činu, kdy je zřejmé, že se s tělem mladé Fabienne hýbalo během focení a zavádí to ke spekulacím

1 [online] Batchen, Geoffrey. *Each Wild Idea: Writing, Photography, History*. Cambridge, MA. London: The MIT Press, 2001

2 SUSPERREGUI, José Manuel. *Sombras de la Fotografía: Los Enigmas Desvelados de Nicolasa Ugartemendia, Muerte de un Miliciano, la Aldea Española, el Lute*. Universidad del País Vasco: 2008

3 [online] <http://erickimphotography.com/blog/2011/04/07/is-this-photo-ethical/>

obr.1 foto: Nathan Weber

obr.2 foto: Carlos Garcia Rawlins

obr.3 foto: Paul Hansen

o aranžování těla do vhodnější polohy. Jedním ze slavných případů inscenované fotografie doby minulé je snímek fotografa Henriho Bureau⁴ agentury Sygma/Corbis z ropné války v Perském zálivu v roce 1980 (obr.4). Vyobrazuje muže otočeného směrem k hořícím ropným polím a držícím zbraň. Bureau později připustil, že oním mužem je jeho řidič, kterého si před tato oblaka kouře nainscenoval přesně podle svých představ. Ohledně tohoto snímku, jenž byl mnohokrát publikován po celém světě, probíhaly bouřlivé diskuze o jeho autentičnosti, ale to nezabránilo tomu, aby se stal ikonou této války a významu ropy jako důležité suroviny pro celý svět.

4 LÁBOVÁ, Alena a Filip LÁB. Soumrak fotožurnalismu: manipulace fotografií v digitální éře. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 155 s. ISBN 978-802-4616-476

obr.4
Foto: Henri Bureau (1980)

2) Zneužití fotografie v historii samostatného Československa

Fotografie v oblasti žurnalistiky byla dozajisté zneužívána i před vznikem samostatného Československa de facto od jejího vzniku a začátku užívání v tištěných médiích. V příštích kapitolách chci poukázat na proměny zneužívání fotografie v různých časových obdobích samostatného státu. Tato období jsou záměrně dělena politickými změnami a po bližším zkoumání zjistíme, že se změnou politické situace se dosti mění i způsoby zneužití fotografií. Dalo by se říci, že si každé období v našich samostatných dějinách přisvojilo některou z možností, jak s fotografií zacházet a dle mého názoru jsou podle tohoto měřítka rozpoznatelné.

2.1. Období 1918-1939

V době vzniku samostatného Československa dochází vlivem měnící se doby k rozvoji tiskovin, technologií používaných pro tisk a používání fotografií ve větším měřítku. Dalo by se říci, že média všeho druhu tištěná nevyjímaje zažívají obrovský boom co do kvantity i kvality. Projevuje se zde vliv západu, demokracie, znovu probuzené hospodářství dává stále více možností. 28. října 1918 vzniká rozhodnutím předsednictva Národního výboru československého Československá tisková kancelář-ČTK. Až do 90. let 20.století je agentura ovládána státem a jako takovou ji tedy zejména v období nadvlády komunistu nemůžeme považovat za nestranný zdroj informací. Nově vznikající československá legislativa se částečně vyvíjí z legislativy bývalého Rakouska-Uherska a ohledně médií tomu není jinak. Tisková svoboda je garantována ústavou. V roce 1923 po atentátu na Aloise Rašína vzniká Zákon na ochranu republiky, umožňující postihovat novináře potažmo vydavatele tiskovin za otištění článků nebo fotografií v rozporu s tímto zákonem. Byla také zavedena povinnost zřídit post odpovědného redaktora. S tímto zákonem se do častého rozporu dostává zejména komunistický deník Rudé právo, používaný Komunistickou stranou velmi často ke kritice demokratického zřízení a propagandě.⁵ V roce 1933 vchází v platnost zákon 126/1933 Sb. z. a n., omezující nemravné publikace, pouliční prodej a velmi obecně stanovuje možnosti zákazu distribuce tištěných médií. Závadné tiskoviny byly hromadně zabavovány a ničeny. Mnohdy se jednalo o jakousi formu státní cenzury, protože postihovány byly také texty obsahující odlišný názor na existenci popřípadě charakter nově vzniklé republiky. S tím, jak se měnila situace ve střední Evropě a v očekávání války vchází v platnost zákaz fotografování vodní díla, silniční a železniční uzly, nádraží, vojenské a průmyslové objekty a mnoho dalších možných cílů potenciálního nepřítele.

5 [online] <http://www.capek-karel-pamatnik.cz/vismo/dokumenty2.asp?id=14311>

obr.5 časopis pro ženy Eva (květen 1934)

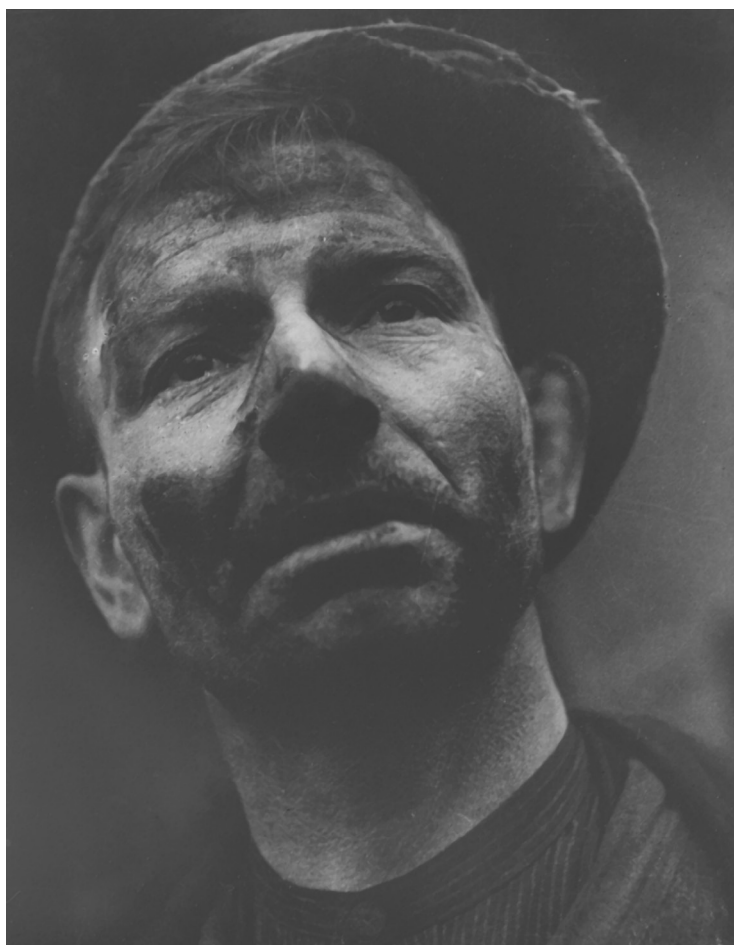
obr.6 týdeník Pestrý týden (21.srpna1927)

Například hojně fotografovaná a publikovaná stavba Vltavské kaskády se najednou z předních stran vytrácí.

S nástupem užití fotografie v médiích, do té doby nebývalým způsobem, se její vliv na čtenáře a tím i její důležitost a možnost zneužití stále zvyšuje. Fotografie stále častěji doprovázejí různé texty, vznikají samostatné obrazové týdeníky jako například Pestrý týden(obr.6), Světozor a další. Přinášejí širokému publiku obrazová zpravodajství z celého světa a stávají se velmi oblíbenými a v jisté podobě i vlivnými. Je nutné si uvědomit sílu fotografie jako nového a mladého typu média znamenající pro širokou veřejnost měřítko „fotografie = pravda“. Vznikají také časopisy profilující se na určitou cílovou skupinu, pracující s fotografií v širším měřítku. Z těch největších můžeme jmenovat například: časopis Eva zaměřený na ženy(obr.5) a Pražský ilustrovaný zpravodaj orientovaný na nenáročné publikum zajímající se o senzaci, popřípadě dvojice bulvárních časopisů Večerní list a Express. Tehdejší tištěná média by se do jisté míry dala rozdělit na dvě základní skupiny. Tou zřejmě menší byl nezávislý tisk, zastoupený například Lidovými novinami, ve kterých působil i Karel Čapek a listem Národní politika. Druhou skupinou byl za první republiky dosti rozšířený stranický tisk zastoupený řadou celostátních a regionálních listů. Politické strany samotné však nemohli noviny vydávat a docházelo tedy k jakémusi obcházení zákona zakládáním či využíváním různých tiskových podniků, které tyto noviny vydávali. Mezi největší patřil dozajista tiskový podnik Melantrich (České slovo, Pražský ilustrovaný zpravodaj, Eva) spojený se stranou Národní socialisté. Tento podnik vlast-

nil několik desítek různě zaměřených časopisů. Mezi další patřili Novina (tisknouce pro agrárníky například „Venkov“, „Brázda“) nebo PAT (Pražská akciová tiskárna pracující pro Národní demokracii). V návaznosti na tuto situaci a ve spojení s prohlubující se krizí zřejmě mnoho neudiví situace, kdy jsou velmi často otiskovány fotografie se sociálním podtextem, psané mnohdy ve velmi kritickém duchu. Důsledky krize, neutěšené poměry ze života nejchudších, nezaměstnanost. Tyto a další témata se stávají těmi hlavními na předních stranách obrazových týdeníků, ale také v tiskovinách ovládaných politickými stranami, zneužívající tyto fotografie k získání veřejnosti na svoji stranu. Mnoho z těchto fotografií je po 2. světové válce zneužito komunistickým režimem k propagandě.

V této době pracuje pro tyto týdeníky mnoho známých fotografů. Mezi nejznámější dozajista patří Karel Hájek (obr.7) působící v nakladatelství Melantrich a v časopise Pestrý týden, Tibor Honty (obr.9), Irena Blühová, Oldřich Straka, Jiří Krejčí, Sergej Protopopov (obr.8) a další. Tito, ale i další fotografové pracující pro tehdejší tisk vytvořili mnoho fotografií, které i dnes po téměř 100 letech udivují svou výtvarnou a obsahovou dokonalostí, mnohdy však byly tyto fotografie zneužity pro potřeby propagandy⁶.

obr.7
Karel Hájek
Zachráněný z Nelsonu (1934)

⁶ Zde otisknuté fotografie nemusí být nutně příklady zneužití propagandou, v tomto případě mi jde více o ukázkou tvorby tehdejších fotoreportérů.

obr.8 Sergej Protopopov: Baníci v dole (1928)

obr.9 Tibor Honty: Žižkovský kluk (1930)

2.2. Období 1939-1945

V období Protektorátu Čechy a Morava bylo zakázáno velké množství fotografií pořízených v období první republiky, zejména pak fotografie Edvarda Beneše, Jana Wericha, Jiřího Voskovce, Thomase Manna, bratří Čapků a dalších⁷. Zajímavý je rozdíl mezi nacistickou a komunistickou cenzurou, kdy komunisté po válce zakazovali de facto všechny fotografie z období první republiky s výjimkou fotografií zneužitých propagandou. Oproti tomu nacisté byly více konkrétní a mnoho fotografií zakazovali jmenovitě a konkrétně v jednotlivých člancích. V tomto období měli fotografové velmi ztíženou práci, fotografovat bylo zakázáno mnoho věcí například státní budovy, hutě, silnice nebo jakékoliv nádraží. Velmi bylo naopak žádáno fotografovat motivy veselé, aby se obyvatelstvo co nejméně zabývalo těžkostmi války, a průmysl spolu se zemědělstvím mohl fungovat na plné obrátky a zásobovat co nejlépe válečnou mašinerii. V období let 1939-1945 bylo zakázáno nebo násilně spojeno více než 1800 deníků a časopisů. Na jejich konec stačilo otisknout nelichotivou fotografii A.Hitlera nebo napsat článek, který cenzura posléze vyhodnotila jako protiněmecký. V tomto případě se jedná o Národní listy a článek s názvem „Mluv česky“⁸.

Spolu s ukončením chodu česky zaměřených tiskovin vstupují do popředí tiskoviny silně proněmecké, podporující fašistickou ideologii s cílem ovlivnit české obyvatelstvo. Časopisy jako *Náš směr/Unsere Weg* nebo *Zteč* (obr.12) zaměřené na výchovu mládež. Časopisy *Praha* v týdnu, *Ahoj* nebo *Světový zdroj* zábavy a poučení by se zase v dnešním světě daly označit lifestylové časopisy otiskující fotografie hereček, sportovní a žánrové záběry. S nástupem Reinharda Heydricha na post říšského protektora se v těchto časopisech stále více publikují převzaté agenturní fotografie propagující úspěchy německé armády popřípadě silně antisemitské záběry se zcela jasným úmyslem ovlivnit myšlení obyvatelstva.

obr.10
příjezd nacistických vojsk do Prahy (15.3.1939)

7 ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. *Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK*. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

8 VILGUS, Petr. *Fotografie v období protektorátu Čechy a Morava*. Opava, 1997.

Nemyslitelným se samozřejmě stalo otisknutí fotografie z příjezdu německých vojsk do Prahy (obr.10),⁹ muži hrozící pěstmi směrem k německým vojákům je jednou z věcí pro vládnoucí nacisty ideově nevhodnou. Z obdobného důvodu je zakázána fotografie ze vztyčování vlajky na Pražském hradě(obr.11)¹⁰, kdy je snímek koncipován z podhledu a socha do německé vlajky zapichuje svůj meč.

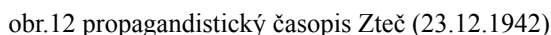
obr.11 vztyčování nacistické vlajky na Pražském hradě. (ČTK duben 1939)

Takovýchto fotografií, kdy zasáhla cenzura, je v tomto období jistě nepřeberné množství, osoby odpovědné za ideovou správnost a nezávadnost textů a příloh v časopisech je cenzurovaly od prvního do posledního písmene. Jako fotografické můžeme v období Protektorátu označit 8 časopisů. V průběhu války však byly jeden za druhým rušeny .

9 ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

10 ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

S postupem času se vytrácejí fotografie ze společnosti, nahrazují je nahrané medailony dělníků, zemědělců. Ruku v ruce s „válečnými úspěchy říše“ jde také samozřejmě kvalita tiskovin. Snižuje se náklad, počet stran, kvalita tisku i fotografií.

2.3. Období let 1945-1948

V tomto krátkém poválečném období, kdy po letech teroru a zneužívání médií k ideologickým účelům by se mohlo zdát, že s návratem demokracie se vše vrátí k normálu a média budou pravdivě informovat o událostech bez vměšování a ovlivňování ze strany politiků. Bohužel to není pravda. Ovlivnění událostmi posledních let a rychlým sledem událostí let současných se vládnoucí moc uchyluje také k inscenacím ve fotografiích i článcích popisující zejména soudy a potrestání osob podezřelých s kolaborací s fašisty, zobrazují fotografie z poprav lidí odsouzených tzv. Mimořádnými lidovými soudy a také bohužel ovlivňují práci novinářů různými zákazy týkajícími se nepovolených témat. V hledáčku těchto soudů se objevila celá řada veřejně činných a známých lidí např. herců, kteří museli dokazovat svou nevinu a byli i vězněni. Jedním z příkladů iscenované fotografie je záběr Adiny Mandlové pracující na dvoře Pankrácké věznice (obr.13).

obr.13
Adina Mandlová
na dvoře Pankrácké věznice
(ČTK 27.6.1945)

Ve svých pamětech později Adina Mandlová uvádí přiznání jednoho z novinářů k celé akci, kterou zinscenovalo ministerstvo vnitra a článek s fotografií nechalo otisknout ve všech novinách, aby celý národ viděl, jak byla potrestána¹¹. Po jejím propuštění se v novinách objevila pouze kratičká správa o nedostatku důkazů pro souzení lidovým soudem.

Dalším případem je trestní stíhání Vlasty Buriana, jednoho z nejznámějších herců předválečné doby. Po válce byl vyšetřován a záběry z jednání Lidového soudu, otištěny v mnoha novinách a časopisech byly podle mého zneužity pro účely propagandy ve smyslu vytvoření štvavé kampaně (obr.14). Vládnoucí garnitura té doby takovéto případy zneužívala

¹¹ ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

k posílení své moci a zřejmě se snažila o manipulaci s názorem obyvatel. Nutno říci, že dění v poválečných letech mnoha lidem změnila životy od základů. Vlasta Burian, jeden z nejvíce obsazovaných herců najednou nemohl zavádět o práci a i jeho osobní život

obr.14
záběr z Lidového soudu s Vlastou Burianem
(ČTK 8.7.1946)

dostál mnoho změn k horšímu. Lví podíl na tomto má situace, do jaké se v poválečném období dostal. Samozřejmě, že zdrojem manipulací a propagandy se nestali jen veřejně známé osobnosti. Vznikem Benešových dekretů a hromadnými odsuny Němců z území Československa se tyto události pravidelně dostávali na první strany tiskovin i s doprovodnými fotografiemi společně se záběry z poprav a lidových soudů. Jedním z takových-¹² to případů je poprava prof. Jozefa Pfitznera z 6. září 1945 (obr.15).

„V Praze uspořádal Mimořádný lidový soud nezapomenutelně trapné divadlo s veřejnou popravou historika prof. Pfitznera, který podle Drtiny „přes všechny své hříchy radniční německé krutovlády nad Prahou nebyl přece jen oním typem gestapáckého hrdlořeza, u něhož by taková potupa byla spíše ospravedlnitelná“.“

Vilém Hejl

Snímky zde uvedené a spolu s nimi mnoho dalších zobrazujících americkou armádu a její podíl na osvobození Československa, kardinála Berana, generála Pattona, Heliodora Píky a dalších byly na jistou dobu nebo jako například v případě Adiny Mandlové napořád zpětně zakázány a nesměli se publikovat. Zapomenout se také muselo na Vlasovce, kteří svým protistalinským bojem nezapadali do výběru vhodných témat nadcházející doby. Jak se měnilo politické ovzduší a se sílící mocí Komunistické strany se opět

¹² ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

ke slovu dostává cenzura se všemi svými zápory. Nejlépe o tom získáme pravdivý obraz, pokud si uvědomíme, kdo měl velký vliv na ČTK a v tomto krátkém období rozhodoval o kádrové politice v agentuře. Tímto člověkem nebyl nikdo jiný než ministr informací Václav Kopecký, který se staral, aby ČTK sloužila ještě před rokem 1948 „zájmům lidu“. V dopise adresovanému ústřednímu sekretariátu KSČ se mimo jiné píše „za dnešního stavu ČTK není schopna plnit po politické stránce svůj nejvlastnější úkol, tj. být vedle rozhlasu jedním z hlavních prostředků k vytváření a ovlivňování veřejného mínění“. Jako důvody se udávají mimo jiné i „přežití pracovní metody“ a politicky nevhodné obsazení hlavních pozic v ČTK. To vše se odehrává v roce 1947.

obr.15 fotografie z poprav y prof. Pfitznera (ČTK 6.9.1945)

2.4. Období let 1948-1968

S nástupem komunistů k moci se naplno dostává ke slovu cenzura a různé úpravy fotografií vytvářené „na zakázku“. Znamenalo to složitou práci v temné komoře a hodiny práce, než mohla být finální fotografie otištěna. Složitost při vytváření změn v obraze znamenala menší rozšíření těchto úprav a používala se proto nejvíce v případech, kdy bylo potřeba fotografii upravit pro lepší prezentaci politických špiček, popřípadě při pokusech o jejich vymazání z povědomí veřejnosti. Vzniká fenomén politické retuše, kdy jsou nepohodlní bývalí funkcionáři sezateni ze svých funkcí a mnohdy popraveni vyretušování z fotografií ve snaze vymazat je jednou pro vždy z historie. V této pohnuté době komunistický aparát cenzuroval velmi účinně vše ještě před odesláním do tisku. Případů manipulace s realitou na fotografiích otištěných v médiích je zdokumentována celá řada a zřejmě všechny spojuje snaha ukázat komunistický režim a jeho vrcholné představitele v co nejlepším světle. Zářným příkladem, kdy bylo potřeba z fotografie odstranit nepohodlnou osobu, je upravená fotografie (obr. 16, 17) z února 1948, kdy je na fotografii z projevu Klementa Gottwalda vyretušován ministr zahraničních věcí Vladimír Clementis, odsouzený k trestu smrti ve vykonstruovaném procesu a fotograf Karel Hájek, v jehož případě šlo zřejmě pouze o důvody estetické. V roce 1962 je Vladimír Clementis rehabilitován a původní snímek opět povolen respektive původní snímek je zakázán¹³.

obr.16 originální fotografie (ČTK 1948)

obr.17 retušovaná verze (ČTK 1948)

¹³ [online]. http://www.totalita.cz/historie/hist_foto.php

Dalším případem zjevné manipulace byla snaha režimu ukázat na fotografii údajné velké množství lidí při proslovu prezidenta Antonína Zápotockého přidáním davu lidí do poloprázdné fotografie(obr.18,19)¹¹.

obr.18 originální fotografie (Rublič Jiří 21.3.1953)

obr.19 upravená fotografie

V kontextu dnešní doby, plné bulvárních médií zobrazujících bez skrupulí jakoukoliv situaci s vidinou zvýšeného nákladu bez ohledu na možné následky, se mi jeví jako velmi úsměvná úprava fotografie Klementa Gottwalda(obr.20) sedícího u stolu s prázdnými püllitry od piva¹⁴.

obr.20
Návrh úpravy fotografie před tiskem.
(Rublič Jiří 1946)

¹⁴ [online]. http://www.totalita.cz/historie/hist_foto.php

obr.21 Jan Masaryk (Rublič Jiří 12.3.1948)

Oproti tomu zcela jasným případem politického zásahu a cenzury je zákaz fotografie mrtvého Jana Masaryka (obr.21), ležícího v rakvi se svazkem sněženek u pravého spánku. Fotografií vydalo ČTK před jeho pohřbem, ale fotografie byla na příkaz z příslušných míst stažena a bez udání důvodu zakázána její další publikace a prodej¹⁵.

Ve vyobrazených příkladech manipulací s novinářskými fotografiemi se celkem jasně zobrazuje široký záběr, s jakým se komunistický aparát snažil ovlivnit použití fotografie v české žurnalistice. Jsou zde vyobrazeny natolik drastické a zásadní zásahy, jenž by v současné žurnalistice jen stěží obstály kritiku a zřejmě by nikdy nebyly otištěny pro potřeby pravdivě informovat veřejnost. Nutno podotknout, že komunisté nikdy své zásahy nenazvali jako cenzuru. Na rozdíl od doby protektorátu, kdy cenzura byla jasná a přiznaná například i razítkem úředníka s jasným nápisem „Bildzensur-Obrázková censura“, u komunistů se slovo cenzura objevovalo pouze a jen ve spojení s perzekucemi KSČ v dobách před rokem 1948. Po únoru 1948 vzniká v ČTK systém klauzur, tedy označení nevhodných fotografií, které se dělily na dva základní stupně. Modré označení znamenalo nutnost povolení použití šefredaktorem, červeně označené fotografie museli být povoleny z vyšších míst. V některých případech se k červené klauzuře přidalo ještě slovo „přísná“.

V srpnu 1953 vzniká organizace zvaná HSTD-Hlavní správa tiskového dohledu. Jednalo se de facto o cenzurní úřad, a jak bylo v té době zvykem, učili se její zakladatelé u sovětské instituce GLAVIT. Jejich stanovisko k archivu ČTK za třicet let jeho existence bylo jasné a jediné fotografie, které měly spatřit světlo světa, byly záběry z období hos-

¹⁵ ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

podářské krize, snímky nezaměstnaných a vše negativní. Tyto fotografie ucelené v ukázkovém souboru na téma „předmnichovská republika“ poté sloužily komunistické moci k ideologické propagandě. Jak je popsáno výše, v některých případech se po letech ke slovu dostává opět originál fotografie a retušovaná verze je pro změnu zakázána, popřípadě se od zákazu upouští a fotografie je tedy znovu volně šířitelná. V roce 1966 je HSTD zrušena, avšak vzápětí nato je zákonem č. 81/1966 Sb. zřízena Ústřední publikační správa a cenzura poprvé nabývá zákonné legitimacy.

2.5. Období let 1968-1989

Od roku 1967 dochází postupně k postupnému uvolňování cenzury, proti které vystupují zprvu spisovatelé na svém IV.sjezdu 27.-29.června 1967 a po nástupu Alexandra Dubčeka na post prvního tajemníka UV KSČ i novináři, volající stále hlasitěji po zrušení cenzury jako takové. Předsednictvo UV KSČ ruší své usnesení o publikační správě a v červnu ukončuje její činnost. 26. června 1968 přijímá tehdejší vláda novely tří paragrafů tiskového zákona a vyhlašuje cenzuru za nepřípustnou. Definovala ji jako „jakékoliv zásahy státních orgánů proti svobodě slova a obrazu a jejich šíření hromadnými informačními prostředky“. Usnesením vlády ze 30. srpna je však zřízen Úřad pro tisk a informace s úkolem řídit a usměrňovat média. Spolu s tímto měl fungovat jako konzultační a informační středisko vlády pro styk s redakcemi. Není divu, že v návaznosti na dobu nedávno minulou je z počátku problém dosadit do nového úřadu dostatek lidí ochotných pro tuto instituci pracovat a situace byla natolik kritická, že Jozef Smrkovský dokonce navrhoval, aby si cenzory dělali sami novináři. Takovýto návrh se setkal s jednoznačně odmítavým postojem většiny novinářů. Posléze vzniká Vládní výbor pro tisk a informace a o den později je přijat zákon č. 127/1968 Sb. upřesňující formu existence úřadů pro tisk a informace. Zákon ve svém znění znovu umožňuje předběžnou cenzuru v ještě přísnější podobě než zákon z roku 1966 a rozšiřuje systém sankcí proti vydavatelům. S nástupem Gustava Husáka do čela UV KSČ se během několika měsíců pomocí personálních čistek stávají ze samostatných médií pouze poslušné ovce pracující podle diktátu strany. Ihned po nástupu nového vedení se také začali rušit časopisy reprezentující svobodné myšlení *Listy*, *Zítřek*, *Studentské listy*, *Reportér* a jiné. Do roku 1971 bylo zrušeno 156 periodik. Se změnami v řízení a stylu cenzury se mění i způsob úprav a hodnocení fotografií použitých v tiskovinách. Politická retuš, hojně používaná v 50. letech se stává zprofanovanou a používá se již jen velmi minimálně. Oproti tomu ve větší míře nastupuje hodnocení fotografií z ideologického hlediska, snímky se hodnotí a vybírají do nejmenšího detailu a do tisku se pouštějí jen fotografie ideově vhodné bez sebemenší možnosti a náznaku nějakého dvojsmyslného výkladu. Kritérií, pro která mohla být snímek zamítnut byla celá řada. Fotografie Gustava Husáka (obr.22) z návštěvy na Základní škole byla zamítnuta jako snímek možný k zneužití. Při bližším zkoumání tohoto snímku, se mi jako jedinná možnost zneužití nabízejí nápisy na tabuli, kde je napsáno „kráva, drápy, mraky, ploty“¹⁶.

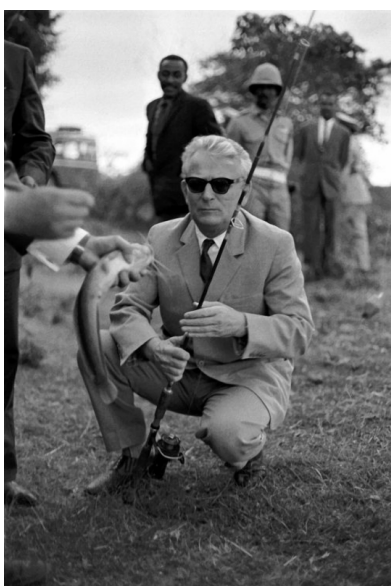
Vlivem mnoha možností potrestání za nevhodně provedenou fotografii se časem zavedl velmi efektivní samoregulační mechanismus autocenzury vytěsňující většinu pochybení při výběru snímku k publikaci a mnohdy ještě před samotným vznikem snímku. Trestem za nesplnění požadovaných kritérií bylo často záporné finanční ohodnocení, okamžitá vý-

16 ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. *Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK*. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

obr.22
Gustav Husák
(Kruliš Jiří 29.3.1972)

pověd nebo dokonce zákaz činnosti a trestní stíhání. Za nevhodné se považovali i snímky v dnešní době zcela běžné a pravidelně publikované. Naštěstí se i v této době strachu čas od času dostal do archivu snímek nahlízející za oponu řízeného zpravodajství a my máme v dnešní době za tuto oponu možnost nahlédnout. Pro srovnání je možné doložit pro nevhonost zakázaný snímek Antonína Novotného (obr.23) z roku 1966¹⁷ a jeden z mnoha v dnešní době velmi často publikovaných snímků ruského prezidenta Vladimíra Putina (obr.24)¹⁸.

obr.23
Antonín Novotný
(Mevald Karel 1966)

obr.24
Vladimír Putin
(Reuters 2007)

17 ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

18 [online] <http://zpravy.aktualne.cz/putin-na-rybach/r~i:photo:101505/r~i:article:520518/>

Důkazem, že cenzura jen nezakazovala, ale i nařizovala, popřípadě „doporučovala“, je velké množství dochovaných a publikovaných snímků z vítání státních návštěv, kdy takovou událost zpravidla provázelo líbání vrcholných představitelů režimu. Úpravy fotografií se však neděly pouze z ideologického hlediska a potřeby, oficiální fotografie vrcholných představitelů procházely řadou úprav za účelem vytváření jejich zúženého a vylepšeného profilu. Velkou změnou a průlomem v tomto ohledu se jeví přístup k fotografiím Michaila Gorbačova (obr. 25, 26)¹⁹. Od retušování jeho skrvny na čele se velmi záhy upouští a je dovoleno jeho fotografie publikovat bez této úpravy. Z jakého důvodu se k tomuto kroku přistoupilo, mi není známo, možností je určitě několik a jednou může být i pomsta zarytých komunistů za rozvracení jejich pořádků.

obr.25 Originální fotografie (ČTK 1985)

obr.26 Upravená fotografie

¹⁹ ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

3) 1989-současnost

S nástupem demokracie se situace v české žurnalistice mění k lepšímu, redaktoři se opět po dlouhých letech útisku a neustále kontroly své práce mohou naplno a bez omezení věnovat své práci. Tvorbě etických kodexů předchází velká diskuze a vzdor novinářů obávajících se dalších zásahů do jejich práce, vzniku nového druhu cenzury a kontroly. Jako hlavní princip své práce chápali svobodu projevu a věřili v ní i jako v argument pro nastavení samoregulačních pravidel. V roce 1992 vzniká zákon o ČTK (517/1992Sb.)²⁰, a tímto se stává apolitickou organizací. Jedním ze základních kamenů nového zákona se stává Etický kodex určující zásady práce všech pracovníků agentury. Postupem času vznikají etické kodexy i v dalších redakcích a vydavatelstvích publikujících v České republice. Se změnou politické atmosféry a uvolněním mantinelů pro novinářskou práci se cenzura a propaganda, jak ji známe z let minulých, dostává do ústraní. Jejich styl práce, fungující na principu plošné kontroly a ovlivňování v oblasti žurnalistiky, je nahrazen zneužíváním fotografií a zásahů do nich spíše ve snaze o zvýšení prodejnosti, přinést zprávu jinou než ostatní média, více šokující, „kvalitnější“, barvitější. Další nastupující formou se stávají účelové zprávy psané na míru různých zájmových skupin využívajících tohoto k ovlivnění veřejnosti a získání veřejného mínění a podpory na svou stranu.

3.1. Manipulace při přípravě do tisku

Nalézt hranici, kde končí běžné úpravy fotografií před jejich použitím v tisku a manipulací, s cílem pozměnit význam a zachycenou realitu celého snímku, není vůbec jednoduché. Potřeba zaujmout a snaha o co nejvyšší prodejnost nutí fotografy, redaktory k takové práci s fotografií, aby co nejvíce zaujala a donutila kupujícího sáhnout zrovna po jejich novinách či časopise. V době internetových medií pracujících mnohdy online nebo jen s několikaminutovým zpožděním se tato potřeba zaujmout a za každou cenu co nejvíce prodat jen zvyšuje. Zde se díky možnosti okamžité kontroly obrazu a jednoduchosti postprodukčních úprav, objevily zcela nové a v minulosti těžce dosažitelné možnosti včetně retuše, klonování části obrazu a také kombinování víc obrazů do jednoho výsledného. Velmi silným nástrojem se tímto také stává použití zmanipulované fotografie v médiích jako snaha menších či větších zájmových skupin poškodit určitou skupinu obyvatel popřípadě jednotlivce, ovlivnit veřejné mínění a také rozhodování čtenářů, jak k určité situaci ať už očekávané nebo nastalé zaujmout stanovisko. Média mají bezesporu v tomto ohledu velkou sílu a možnosti. Jediným článkem a fotografií lze pozměnit pohled veřejnosti na danou situaci.

²⁰ [online] http://www.ctk.cz/o_ctk/zakladni_informace/

Těchto případů lze jistě nalézt celá řada, mne velmi zaujal zcela jasný případ, kdy se redakce dopustila manipulace s fotografií naklonováním obličeje muže romské národnosti na fotografii ilustrující řádění čínských sportovních fanoušků (obr.28). Tato upravená fotografie byla poté použita k článku na titulní stránce Prostějovského večerníku (obr.27) s titulkem "Čikánské útoky se množí!". Zde na tomto případu jsou jasně vidět možnosti manipulace ve fotografii se všemi důsledky, které to může přinést a lehkost, se kterou lze demonstrovat dnešní jednoduchost, s jakou lze v médiích pracovat s obrazem a získat materiály pro články na úvodní stranu se snahou co nejvíce prodat příslušné noviny. V dnešní době lze velmi jednoduše kombinovat fotografie z různých koutů světa a během několika minut v klidu své kanceláře si vytvořit podklady pro články.

Syndikát novinářů ČR přijal stížnost na článek v listu Prostějovský večerník ze dne 26. srpna 2013. Ve svém prohlášení se Grémium Syndikátu ostře ohradilo proti takovému zneužití fotografie²¹. Zároveň upozorňuje na další aspekty vyplývající z této manipulace jako je podněcování negativních emocí u veřejnosti a možné porušování zákona o hanobení národa a rasy a podněcování nenávisti vůči skupině osob. Redakce Prostějovského večerníku žádné své pochybení nepřipouští a stáhnout jej odmítá. Autor článku Martin Zaoral odůvodňuje použití takovéto fotografie nedostatkem fotografií vhodných k tomuto článku a vysvětlením, že tyto úpravy jsou u ilustračních snímků v médiích běžné. Zde na tomto případě spolupracovala redakce jako celek, a článek jako takový je blamáží celé redakce.

obr.27
Titulní strana Prostějovského večerníku
26.8.2013

21 [online] <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/stanoviska/>

obr.28
Srovnání originálu a upravené
fotografie z Prostějovského večerníku

Oproti tomu na následujícím případě si názorně ukážeme, jak může jedinec ovlivnit fotografii a bez souhlasu redaktora dát do tisku upravené fotografie. Ivars Gravlejs systematicky po dobu své práce jako fotograf pro „Deník“ upravoval fotografie a odevzdával je redaktorům pro další použití (obr.29). Do fotografií vkládá nápisy, doplňuje knoflíky či číslice, zvětšuje části obrazu, nahrazuje části obrazu jinými, popřípadě přidává další. Na fotografii z informačního centra hradu Karlštejn, přidal na modelu hradu celou řadu oken. Po prozrazení své činnosti se odvolával na umělecký záměr. Ze všech fotografií vytvořil soubor vystavený pod kurátorským vedením Milana Mikuláščíka v galerii NoD/Box.

„Gravlejsův projekt je typickou ukázkou tzv. subverzivního umění, tedy umění, které parazituje na určitém subjektu a svým působením tento subjekt (v tomto případě mediální společnost) podřívá a kritizuje. Ivars Gravlejs na jedné straně zpochybňuje autoritu mediálního molochu, zpochybňuje autenticitu a objektivitu informací, které jsou jakýmkoli způsobem medializovány, zprostředkovány, současně se ale také zamýšlí nad neblahou situací současného umělce, který je často z ekonomických důvodů nucen svou uměleckou tvorbu omezit a pracovat v jiné oblasti. Gravlejs tak své umění opatrně „propašoval“ také do své každodenní „neumělecké“ činnosti“²².

Milan Mikuláščík

Tento odstrašující případ jsem použil při dotazování se na názor k manipulacím směřovaný na redaktory foto editory a fotografy působící v českém prostředí. Všichni se shodují v názoru Gravlejsova tehdejšího vedoucího Martina Štěrbý, který říká: „Ne!, Na příkladu Ivarse Gravlejse lze ukázat co je absolutně nepřipustné. Jedná se o ukázkou totálního zneužití důvěry redakce pro účel vlastního uměleckého počínu“²³. Mezi dotazované patří Václav Vašků, foto editor v nakladatelství Economia, fotograf ČTK Roman Vondrouš, fotografové Jan Zátorský, Jan Šibík a další.

²² Tisková zpráva poskytnutá Ivarsem Gravlejsem

²³ Z emailové korespondence s Martinem Štěrbou

obr.29 Jedna z manipulací Ivarse Graveljse (NoD Box 2009)

3.2. Odcizení fotografie a její použití bez souhlasu autora

Další možností, jak zneužít fotografii v žurnalistice je její krádež z jiného média a použití do článku bez svolení autora mnohdy v kombinaci s pozměněním vyznění a smyslu fotografie samotné. V poslední době stále častěji se zobrazující jev si můžeme jasně představit na situaci, která vznikla po předávání státních vyznamenání na pražském hradě dne 28. 10. 2014. Na banketu po ceremoniálu vyfotografoval Eugen Kukla, Lucii Bílou a Václava Klause mladšího s přítelkyní při pořizování selfie fotografie a tuto nahrál na svůj profil na Facebook(obr.31). Toho v krátké době využil bulvární internetový portál Extra.cz, fotografii si bez svolení autora stáhl z jeho profilu na Facebooku a bez jeho svolení ji použil ve svém článku(obr.30) s titulkem “Zemanova šlechta se chlubila na Facebooku! Tohle je výkvět české společnosti!”²⁴. Dochází zde tedy ke dvojímu zneužití fotografie. Fotografie je bez autorova souhlasu použita s uvedením špatného zdroje, v tomto případě je jako zdroj uveden facebook, a ne Eugen Kukla. Druhou částí problému je použití této fotografie v jiném kontextu, ta nutno říci, že ve spojení s titulkem článku je fotografie pro vyobrazení minimálně nelichotivá. Na přiloženém snímku je krásně vidět obojí zneužití zmiňované fotografie. Z rozhovoru s autorem fotografie vyplývá jeho jasné stanovisko k celé této události. Autor považuje stažení fotografie z jeho profilu na Facebooku, její použití a uvedení špatného zdroje bez povolení za krádež. Přitom jak sám autor říká, stačilo pouze slušně požádat a fotografii by po domluvě poskytnul. Poté, co se autor ohradil proti použití své fotografie v tomto článku, byl nejprve uveden jako autor, poté však byla fotografie z článku úplně stažena. Nicméně i další selfie fotografie v článku mají i nadále jako zdroj uvedeno Facebook. Dostí zarážející je i postoj redakce, snažící se při intervenci autora celou věc bagatelizovat a de facto neřešit.

24 Soukromý archiv Eugena Kukly

obr.30 Screenshot článku s inkriminovanou fotografií (E.Kukla 29.10.2014)

obr.31
Originál fotografie použitý na facebookovém profilu Eugena Kukly
(screenshot 28.10.2014)

4) Etické kodexy v ČR

„Žádný obsahový zásah do fotografií, zvuků a videí ČTK není povolen (netýká se metadat).

Výřez fotografie, sestřih videa nebo audia nesmí zkreslit původní sdělení.“

Etický kodex ČTK

Za komunistického režimu existoval pouze Kodex stranického žurnalisty. Tento zcela ve smyslu doby kladl důraz na loajalitu, ideovost a lidovost. Samozřejmě byl v souladu s režimem a jeho ideologií. Jak jsem již napsal dříve, po roce 1989 vznikají v jednotlivých redakcích a v nakladatelstvích etické kodexy, určující zásady práce všech pracovníků v redakcích. Tyto kodexy se pokouší různým způsobem sladit práva a svobody novinářů s právy občanů. Stanovují odpovědnost novinářů, definují neetické jednání, manipulace a ostatní prohřešky v žurnalistické praxi a jako takové je zakazují. Kodex není zákon, je to pouze předpis regulující práci a chování žurnalistů a jako takové mohou mít různorodou podobu. Nevznikají podle šablony, ale jejich celkové vyznění má společného jmenovatele a tím je jistě snaha přinést pro novináře vhodné prostředí k jejich práci a ochránit jejich čtenáře od blamáže a útlu. Nevycházejí pouze z etiky, jsou ovlivněny sociologií, politikou a právním řádem. Kodexy také vyhrazují mantinely v chování novinářů, organizace vydávající kodex dává najevo svou snahu nastavit určité standardy práce a pomáhá svým zaměstnancům v rozhodování v určitých složitých situacích, u kterých si nejsou jisti dalším postupem. Kodex také může posloužit jako štít proti sporným očekáváním, pokusům o úplatek apod.

Pro potřeby této práce jsem použil kodexy z ČTK, vydavatelství Economia publikující např. Hospodářské noviny, mediální skupiny Mafra vydávající MF Dnes a Etický kodex Syndikátu novinářů ČR. Všechny použité kodexy se shodují v ohledech na práci s fotografiemi, zakazují manipulace jakéhokoliv směru v jakémkoliv čase od doby vytváření snímku až po jeho otištění. Výslovně zakazují úpravy snímku pozměňující jeho význam i jeho zneužití s článkem, kdy by toto spojení mohlo přivádět k mylné informaci. Kladným znakem dnešní žurnalistiky je i dostupnost etických kodexů pro širokou veřejnost. Ty jsou naprosto veřejné a velmi jednoduše dostupné, každé vydavatelství popřípadě redakce ze zde uvedených je má na svých internetových stránkách volně ke stažení.

V případě vydavatelství Economia a mediální skupiny Mafra se přidává další aspekt a možnost manipulací. Obě byly v minulých letech převzaty firmami spojenými se jmény Zdeňka Bakaly v případě Economie (převzaté v roce 2008) a Andreje Babiše v případě mediální skupiny Mafra (2013). Tito dva obchodníci mají ve světě byznysu pověst tvrdých a rozhodných mužů, kteří si dokáží prosadit své i za pomoci svého postavení a peněz. Nastává zde tedy otázka, jestli koupí vydavatelství nesledují možnost ovlivňování veřejného mínění ve svůj prospěch.

S dotazem ohledně tohoto názoru jsem se tedy obrátil na šéfredaktora Lidových novin, kterým je István Léko, šéfredaktora MF Dnes Jaroslava Plesla a šéfredaktora Hospodářských novin Martina Jašminského. István Léko postoupil mé dotazy foto-editoru Janu Bezuchovi. Jaroslav Plesl, Martin Jašminský i Jan Bezucha mi odpověděli ve stejném smyslu. Vlastníci Economie ani Mafrý do redakcí žádný způsobem nezasahují a novináře žádným způsobem neovlivňují. V Economii nedávno vznikl nový kodex, jenž reaguje na vývoj mediálního trhu a nově řeší například i chování novinářů na sociálních sítích. Přímo po převzetí Economie přibyla v minulém kodexu pouze preambule podtrhující hodnoty nezávislé žurnalistické práce.

V mediální skupině Mafra vznikl vedle etické kodexu také kodex vydavatelský, který upravuje vztahy mezi majitelem listu a vydavatelstvím. V kodexu je zaručena nezávislost pro redakce, v redakční části médií také nebudou nijak zohledňovány politické či obchodní zájmy vlastníka²⁵.

Kontaktoval jsem také přední české novináře a fotografy s otázkami na téma manipulace a použití fotografie v dnešní žurnalistice. Z oslovených mi bohužel odpověděli pouze Václav Vašků (foto-editor Hospodářských novin), Martin Štěrbá (zástupce šéfredaktora Fotobanky ČTK), Jaroslav Plesl, Jan Bezucha a z části Martin Jašminský. Všichni dotazovaní se de-facto shodují ve všech otázkách ohledně manipulací a zneužití fotografie, které jsem jim položil. Nejvíce mne zajímalo, jak se dívají na dnešní situaci ohledně manipulace s fotografií, kde vidí povolenou hranici úprav fotografií ve své profesi a také jestli se v dnešní době novináři řídí etickými kodexy. Manipulaci s fotografií považují za nepřipustnou, stejně jako silné úpravy fotografií před tiskem. Jako jediné povolené úpravy považují úpravu kontrastu, barev a mírný ořez, pokud nemění celkové vyznění snímku. Na otázku ohledně dodržování etických kodexů se také shodují na jejich dodržování, ale Václav Vašků a Martin Štěrbá zde poukazují také na „lidský faktor“, kdy upozorňují na fotografie z vypjatých situací, popřípadě na různé druhy médií. Oproti tomu Jaroslav Plesl na otázku jestli se novináři, fotografové a foto-editoři etickými kodexy řídí, jasně říká: „*Ano. Například foto-editoři MF Dnes tato pravidla striktně dodržují*“²⁶. Fotografie Ivarse Gravlejsse více popsané níže v této práci, jsem použil jako vzorový příklad pro mou další otázku ohledně tohoto tématu. Všemi byl tento počín ohodnocen naprosto záporně a odmítnut pro svou naprostou nepřipustnost. Tento případ je také samostatně popsán v kapitole Manipulace při přípravě do tisku. Dále jsem se dotazoval na titulní strany týdeníku Reflex (obr. 32) jako jednoho z předních týdeníků v ČR²⁷. U této otázky mi obsáhle odpověděl Václav Vašků, který říká: „*Myslím, že montáže, které se objevují na obálce Reflexu jsou zcela v pořádku. Jde o samostatná umělecká díla, která používají nadsázku*

25 [online] http://data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A131010_BOP_KODEX.PDF

26 Z emailové korespondence s dotazovaným

27 Obr.32 je zde použit jako ilustrační, nikoliv jediný na který jsem se dotazoval.

a humor. Fotografie se netváří jako pravdivé zachycení skutečnosti. Čtenář je takto vnímá a necítí se být klamán. Avšak i u těchto přiznaných fotomontáží můžeme diskutovat o jistých mezích, kdy dílo naráží na hranice dobrého vkusu. Pro mně osobně byly daleko za hranou například ty případy, kdy k zesměšňování politiků bylo užito srovnání s Hitlerem (Rath s Hitlerovým knírkem atd.) Odhlížeje od nepatříčnosti takového srovnání, které může urážet oběti hrůz 2. světové války šlo ze strany redakce o chladnokrevný kalkul - provedené průzkumy bohužel prokázaly, že obrázky Hitlera zvyšují čtenost titulu.²⁸ Martin Štěrba se domnívá, že titulní stránky Reflexu jsou na hraně. Jaroslav Plesl a Jan Bezucha se shodují na nezávadnosti těchto úprav, považují je za nadsázku a samostatný svěbytný tvar.

Pokud shrneme odpovědi jednotlivých novinářů, nalezneme zde samozřejmě mírné indifferenci, které přisuzují jednotlivým pohledům na danou otázku, ale v konečném efektu je zřejmá rámcová shoda všech dotazovaných.

obr. 32
obálka Reflexu (5.2.2009)

28 Z e-mailové korespondence s dotazovaným

Závěr

Při bližším zkoumání možností zneužití fotografie v historii samostatného Československa se mi potvrzuje domněnka ze začátku této práce, kdy jsem avizoval možnost určitého dělení zneužití v návaznosti na politickou situaci v daném období naší historie. V každém jednotlivém období se s fotografií zacházelo odlišným způsobem, za první republiky docházelo spíše k zakazování fotografií s ohledem na obranu státu, silný byl také mravnostní aspekt a v závislosti na silném filmovém průmyslu také úpravy fotografie v komerčním prostoru. Oproti tomu během nacistické okupace naplno funguje cenzura, fotografie se zakazují po celých souborech i jednotlivých kusech. V krátkém období po 2 světové válce se do popředí dostávají pro změnu fotografie zneužitě k prezentaci potrestání známých osobností let minulých. V prvních 20 letech nadvlády komunismu se ve velkém používá „politická retuš“, vymazávají se celé postavy s úmyslem odstranit je z naší historie, zakazují se fotografie z období první republiky, ukazující způsob života v demokracii, další fotografie z období ekonomické krize se zase pro změnu využívají k propagandě. Po roce 1968 se způsob práce s fotografií mění. Upouští se od politické retuše, fotografie se zakazují pro svou nevhodnost cenzory již před tiskem. Cenzoři a odpovědné orgány určují dopředu co se smí otisknout a co ne. Probíhá promyšlená cenzura a vytvářením různých sankcí a trestů za nevhodné fotografie i nevhodné prostředí napomáhající autocenzuře jednotlivých autorů. S příchodem demokracie je vidět posun od těchto možností spíše směrem k jednotlivým a samostatným případům. Stát opouští ČTK a ta se stává poprvé ve své historii apolitickou, vznikají etické kodexy upravující práva a povinnosti novinářů i ohledně použití fotografií. Se změnou ekonomického prostředí se do popředí dostávají také aspekty jako potřeba prodávat více, vydělávat více. To dozajista přináší další tlak na novináře ve smyslu rovnítka „lepší a více šokující zpráva=větší prodej“. Společně s nástupem digitální techniky a posunutí možností úprav fotografií na daleko vyšší úroveň možností nám to přináší možnosti manipulovat se čtenáři v úplně jiných rovinách. Je tedy vidět, že každé z těchto období pracovalo s fotografií odlišně. Bohužel se ani v dobách demokracie setkáváme s případy zneužití a to nejen od jednotlivců, ale i ze strany státní moci, popřípadě různých zájmových skupin využívajících veřejné mínění pokřivené pro jejich potřeby. Bylo by mylné domnívat se, že v dnešní době se těchto případů stává méně, a že naše společnost je natolik vyspělá aby je dokázala odhalit a nenechat se jimi ovlivnit. Naše společnost dle mého názoru bohužel spíše ubíhá opačným směrem, a stává se čím dál více amorální a náchylnou k možnostem zneužít cokoliv ve svůj prospěch. Můžeme si jen přát, aby se tento trend postupně obrátil a my jsme žili v lepším světě.

Bibliografie

Bakalářské, diplomové a dizertační práce

FOLPRECHT, Vladimír. Etika, pravdivost a objektivita v historii fotografie, zejména žurnalistické. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze

LANGER, Jan. Proměny fotožurnalistiky v digitálním věku. Opava, 2011. Diplomová práce. Slezská univerzita.

NESTÁVALOVÁ, Petra. Společenské a politické odlišnosti v jazyku a stylu publicistiky různých politických období. Jihočeská univerzita České Budějovice, 2010. Bakalářská práce.

PETÁK, Václav. Vztah filmu a fotografie ve 20. století. Opava, 2006. Diplomová práce. Slezská univerzita.

ŠKODA, Martin. Ovlivňování a manipulace v médiích. Praha, 2008. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická Praha.

VACULÍKOVÁ, Kateřina. Práva a povinnosti žurnalisty v kontextu novinářské etiky. Brno, 2011. Bakalářské práce..

VILGUS, Petr. Fotografie v období protektorátu Čechy a Morava. Opava, 1997. Bakalářská práce. Slezská univerzita.

VILGUS, Petr. České ilustrované časopisy mezi roky 1918-1945 na příkladu Pražského ilustrovaného zpravodaje a Pestrého týdne. Praha, 2007. Doktorská dizertační práce. Akademie múzických umění Praha..

Internet

www.totalita.cz

www.ctk.cz

www.economia.cz

www.mafra.cz

www.aktualne.cz

www.romea.cz

www.vecernikpv.cz

www.lidovky.cz

www.holocaust.cz

www.britskelisty.cz

www.ivarsgravlejs.com

www.syndikat-novinaru.cz

www.capek-karel-pamatnik.cz
www.erickimphotography.com
www.sardel.cz
www.is.muni.cz

Knihy

BATCHEN, Geoffrey. Each Wild Idea: Writing, Photography, History. Cambridge, MA.London: The MIT Press, 2001.

KÖPPLOVÁ, Barbara a Ladislav KÖPPL. Dějiny světové žurnalistiky. 1. vyd. Praha: Novinář, 1989, 332 s.

LÁBOVÁ, Alena a Filip LÁB. ALENA LÁBOVÁ. Soumrak fotožurnalismu: manipulace fotografií v digitální éře. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 155 s. ISBN 978-802-4616-476; soumrak fotožurnalismu.

MRÁZKOVÁ, Daniela. Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků. 2. uprav. vyd. Praha: Mladá fronta, 1986, 269 s.

ŘEHÁKOVÁ, Hana a Dušan VESELÝ. Zakázané dějiny ve fotografiích ČTK. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1999, 214 p. ISBN 80-719-9035-3.

SKOPEC, Rudolf. Dějiny fotografie v obrazech od nejstarších dob k dnešku. Praha: Orbis, 1963

SUSPERREGUI, José Manuel. Sombras de la Fotografía: Los Enigmas Desvelados de Nicolasa Ugartemendia, Muerte de un Miliciano, la Aldea Española, el Lute. Universidad del Pais Vasco: 2008

Jmenný rejstřík

B

Babiš Andrej 27
Bakala Zdeněk 27
Batchen Geoffrey 2
Beneš Edward 9
Beran Jozef 13
Bezucha Jan 28, 29
Bílá Lucie 25
Blühová Irena 7
Bureau Henri 3
Burian Vlasta 12, 13

C

Capa Robert 2
Clementis Vladimír 1, 15

Č

Čapek Karel 6

D

Dubček Alexander 19

G

Gorbačov Michail 21
Gottwald Klement 1, 15, 16
Gravlejs Ivars 24

H

Hájek Karel 1, 7, 15
Hejl Vilém 13
Heydrich Reinhard 9
Hitler Adolf 9, 29
Honty Tibor 7, 8
Husák Gustav 19

J

Jašminský Martin 28

K

Klaus Václav ml. 25
Krejčí Jiří 7
Kopecký Václav 14
Kruliš Jiří 20
Kukla Eugen 25, 26

L

Léko István 28
Lábová Alena 3
Láb Filip 3

M

Mandlová Adina 12, 13
Mann Thomas 9
Masaryk Jan 17
Mevald Karel 20
Mikuláščík Milan 24

N

Novotný Antonín 20

P

Patton George S. 13
Pfitzner Jozef 13
Píka Heliodor 13
Plesl Jaroslav 28, 29
Protopopov Sergej 7, 8
Putin Vladimir 20

R

Rašín Alois 5
Rath David 29
Rublič Jiří 16, 17

Ř

Řeháková Hana 9, 10,
11, 12, 17, 19, 20, 21

S

Slánský Rudolf 1
Smrkovský Jozef 19
Straka Oldřich 7
Susperregui José M. 2

Š

Šibík Jan 24
Štěrbá Martin 24, 28, 29

V

Vašků Václav 24, 28
Veselý Dušan 9, 10, 11,
12, 17, 19, 20, 21
Vondrouš Roman 24
Voskovec Jiří 9

W

Werich Jan 9

Z

Zaoral Martin 23
Zápotocký Antonín 1, 16
Zátorský Jan 24

Přílohy

1) Etické kodexy

1.1. Etický kodex ČTK

Zpravodajství ČTK je nezávislé a nestranné.

Zpravodajstvím se rozumí veškerá produkce redakcí ČTK, tedy zejména textové zprávy, fotografie, infografika, zvuky, videa, databáze, web České noviny. Zpravodajstvím ČTK nejsou speciální služby, které nejsou produkcí redakcí ČTK, jako je služba šíření tiskových sdělení Protext nebo reklamní pozice na webech ČTK či v aplikacích ČTK. Uživatelům musí být zřejmé, že v těchto případech nejde o zpravodajství ČTK. Komerční sdělení, která jsou v rozporu s činností ČTK nebo se zákonem, ČTK nezveřejní.

Všichni zpravodajové, fotoreportéři, redaktori a externí spolupracovníci odpovídají za objektivitu každé informace a za zachování vysokého profesionálního a etického standardu.

Každá zpráva ČTK musí být ověřená.

Ve svých zprávách ČTK důsledně uvádí zdroj informací.

Anonymní zdroje ČTK využívá jen v případě, že informaci nelze získat otevřenou cestou a že tato informace je podstatná pro zprávu. Anonymní zdroj nesmí být zdrojem názoru, obvinění nebo spekulace.

Redaktori ČTK v souladu se zákonem chrání důvěrné zdroje informací. Jejich identitu jsou povinni sdělit pouze svým nadřízeným.

Žádný obsahový zásah do fotografií, zvuků a videí ČTK není povolen (netýká se metadat). Výřez fotografie, sestřih videa nebo audia nesmí zkreslit původní sdělení. Citáty musejí obsahovat nejvýstižnější sdělení citované strany.

Ve zprávách o střetu názorů ČTK zásadně referuje o stanoviscích všech zúčastněných stran, ale současně se brání zneužívání tohoto pravidla okrajovými skupinami.

Redaktori ČTK respektují právo osob na soukromí a chrání zvláštní práva nezletilých, a to ve všech médiích podle jejich povahy. Nesmějí získávat informace, fotografie, audia či videa zastrašováním, obtěžováním, úskokem nebo vytrvalým pronásledováním. Výjimky (skrytá kamera) je možné učinit s ohledem na veřejný zájem a jen po předchozím schválení šéfredaktorem.

Obrazové informace (fotografie, videa, grafika) musejí respektovat osobnostní práva, kontext a předpokládané užití (například na webech dostupných dětem).

Zprávy nesmějí být ovlivněny soukromými nebo obchodními zájmy redaktorů. Redaktori ČTK nesmějí bez souhlasu nadřízených zařazovat do zpravodajství informace, jež se týkají jejich osoby, jejich ekonomických zájmů nebo jejich nejbližšího okolí.

O konfliktu zájmů nebo možném konfliktu zájmů jsou redaktori povinni okamžitě informovat svého přímoého nadřízeného a šéfredaktora a řídit se jejich pokyny. Mezi opatření ze strany ČTK může být i dočasné převedení na jinou, stejně kvalifikovanou a honorovanou redakční práci. Bez informování a souhlasu šéfredaktora nesmějí krýt akce, u nichž hrozí podezření z podjatosti, ani se podílet na rozhodování o způsobu jejich krytí či následném zpracování takových informací.

Zpravodajové a redaktori ČTK nesmějí využívat informace o finančních záležitostech, které získali s předstihem před všeobecným zveřejněním, a nesmějí je předat jiným.

Zpravodajové a redaktori ČTK dodržují presumpci nevinu. Podezřelý nesmí být před pravomocným rozsudkem označen za viníka. Oběti neštěstí nebo zločinů mají nárok na ochranu své identity (zejména jmen a podob), pokud nejsou významnými osobami.

Identita dětí a nezletilých je v souvislosti s trestnými činy ve zpravodajství odhalena jen, pokud to je v

jejich zájmu (například policejní pátrání po pohřešovaných).

Zmínky o rase, barvě pleti, náboženství, pohlaví, sexuální orientaci nebo jakékoli tělesné nebo duševní chorobě osoby se ČTK vystříhá, pokud nejsou v přímém vztahu k obsahu zprávy.

Přijímání a poskytování výhod jakéhokoli druhu, které by mohlo ovlivnit nezávislost zpravodajství, je zakázáno. Jakékoli pozvání, sponzoring nebo výjimečný dar lze přijmout jen s předchozím výslovným souhlasem šéfredaktora. Činnost pro jiná média podléhá souhlasu šéfredaktora.

Zaměstnanci ČTK nevyvíjejí politickou činnost a další aktivity, které by mohly ohrozit pověst nestrannosti agentury. To se týká i zveřejňování názorů a postojů na internetu, včetně sociálních sítí.

Pokud takovou činnost vyvíjejí členové rodiny nebo osoby blízké podle definice Občanského zákoníku (40/1964 Sb), je každý zpravodaj a redaktor ČTK povinen o tom informovat šéfredaktora, který rozhodne o dalších krocích.

Činnost pro zpravodajské služby je zakázána.

1.2. Etický kodex Syndikátu novinářů

Deklarace ministrů států zúčastněných na 4. Evropské konferenci o politice hromadných sdělovacích prostředků konané v Praze v prosinci 1994 uznala v bodě 11 c, že „novináři mají právo přijímat své vlastní samoregulační normy např. ve formě etického kodexu.“

V rezoluci č. 2 této konference se říká, že kodexy chování mají být „dobrovolně přijaty a dobrovolně uplatňovány“ a že „výkon novinářského povolání je založen zejména na základním právu na svobodu projevu, zaručenou článkem č. 10 Evropské konvence o lidských právech.“

Kodexy chování novinářů, které byly přijaty v řadě evropských demokratických zemí, se snaží různým způsobem sladit práva a svobody novinářů s právy a svobodami občanů tak, aby se nedostávaly do konfliktu, a stanovit odpovědnost novinářů za jejich činnost.

Syndikát novinářů České republiky na základě studia mezinárodních i národních dokumentů vypracoval Etický kodex novináře, který je závazný pro jeho členy a k jehož dobrovolnému dodržování vyzval všechny české a moravské novináře bez ohledu na jejich členství v syndikátu.

1. Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace. Občané demokratického státu bez rozdílu svého společenského postavení mají nezadatelné právo na informace, jak jim je zajišťuje čl. 17 Listiny práva svobod, jež je součástí Ústavy České republiky. Novináři toto občanské právo realizují svou činností. Nezbytně proto přejímají plnou odpovědnost za to, že informace, které předávají veřejnosti, jsou včasné, úplné, pravdivé a nezkreslené. Občan má právo na objektivní obraz skutečnosti.

Novinář je proto povinen:

- a. zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovázet nezbytnými výhradami,
- b. respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky,
- c. dbát na rozlišování faktů od osobních názorů,
- d. hájit svobodu tisku i svobodu jiných médií,
- e. neodechylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti,
- f. nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly deformovány zamlčením důležitých dat,
- g. odmítat jakýkoli nátlak na zveřejnění nepravdivé, nebo jen částečně pravdivé informace,
- h. odmítat jakékoli zásahy státních orgánů, jež by mohly ovlivnit pravdivost sdělení,
- i. přijímat pouze úkoly srovnatelné s jeho profesionální důstojností,

j. nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

2. Požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice. Povahou novinářské profese je odpovědnost k veřejnosti. Proto je základním předpokladem pro tuto činnost vysoká profesionalita. Z tohoto hlediska je novinář povinen:

- a. nést osobní odpovědnost za všechny své uveřejněné materiály,
- b. vyloučit všechny činnosti, které by jej mohly kompromitovat nebo vést ke konfliktu zájmů,
- c. nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace,
- d. nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy,
- e. nepodepisovat svým jménem obchodní ani finanční reklamy,
- f. nepřijímat peníze ve veřejné službě nebo v soukromém podniku tam, kde jeho postavení novináře a jeho vliv by mohly být zneužity,
- g. nezneužívat výsad, plynoucích z povolání novináře, k prezentování svých osobních postojů,
- h. nezneužívat možných výhod, plynoucích z členství v Syndikátu novinářů, k uspokojování soukromých potřeb.

t3. Důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšují autoritu médií. Z tohoto hlediska je novinář povinen řídit se těmito požadavky:

- a. nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná, musí být neprodleně opravena,
- b. jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže,
- c. respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí,
- d. dodržovat přísně zásadu presumpce neviny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení,
- e. považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby,
- f. kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnázi nebo osobní tísně,
- g. novinář nesmí využívat ve svůj prospěch informace získané při výkonu svého povolání dříve, než budou tyto informace zveřejněny,
- h. nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace,
- i. při reprodukci jakéhokoli textu musí být uveden jeho autor formou adekvátní k rozsahu přetištěného materiálu,
- j. plagiát se zásadně zakazuje.

Etický kodex novináře přijala jako otevřený dokument valná hromada Syndikátu novinářů ČR dne 18.

6. 1998 a na návrh Komise pro etiku při Syndikátu novinářů jej aktualizovala správní rada dne 25. 11. 1999.

1.3. Etický kodex společnosti Economia-původní

PREAMBULE

Základní listina práv a svobod zaručuje právo na informace. Naší odpovědností je, že informace, které poskytujeme našim čtenářům, jsou pravdivé, úplné a nezkreslené. Prvotní je pro nás zájem našich čtenářů. Nesloužíme zájmům zdrojů informací, politiků či lobbistů. Protože se naše tituly věnují politice, ekonomice a byznysu, mají pro své čtenáře nezastupitelný význam. Naše články slouží pro jejich profesionální i osobní rozhodování. Často pro ně mohou být jediným zdrojem. Z toho vyplývá mimořádná zodpovědnost za obsah našich článků.

Jsme si vědomi konfliktu zájmů, který je dán tím, že jsme sami součástí mediálního průmyslu, který je významnou součástí ekonomiky, a také tím, že většinový akcionář vydavatelství Economia podniká v dalších odvětvích ekonomiky. Tento konflikt zájmů nesmí nikdy vést k tomu, abychom se těmto problematikám vyhýbali, psali o nich z důvodu konfliktu zájmů méně nebo jinak než píšeme o jiných odvětvích. Naší profesionální povinností je o nich psát ve stejném rozsahu, jako by tento konflikt zájmů neexistoval. Není-li to zcela zřejmé ze samotného článku, vždy na konflikt zájmů explicitně upozorníme. Vydavatel rozhoduje o základním zaměření titulů a jejich pozici v rámci relevantního trhu. Koncepti titulu předkládá jeho šéfredaktor, v případě odborného tisku publisher B2B. Odsouhlasená koncepce se stává závazným rámcem pro redakční práci. Vydavatel garantuje redaktorům plnou svobodu k novinářské tvůrčí práci v rámci zaměření titulu a schválené koncepce.

Tituly vydavatelství Economia podporují principy demokracie a tržní společnosti založené na volné konkurenci subjektů. Neposkytují prostor propagaci extrémních názorů směřujících k diskriminaci a potlačování lidských práv. Při své práci se redaktori řídí zákony České republiky. (Poznámka: Jako redaktori jsou pro účely tohoto kodexu chápáni všichni, kdo se podílejí na zpracování textových i obrazových materiálů tj. autoři, editoři, vedoucí vydání, webeditoři, grafičtí redaktori ad. bez ohledu na druh právního vztahu k vydavateli.)

PRÁCE S INFORMACEMI

- Redaktori přinášejí čtenáři co nejpřesnější a nejúplnější informace. Dbají na to, aby je nezkreslili ani použitím nevhodného titulku, doprovodnou fotografií a podobně.
- Ve svých materiálech redaktori rozlišují faktické údaje, osobní názory a spekulace.
- Každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná a mohla by kohokoli poškodit, musí být neprodleně opravena.
- Redaktori obecně nepublikují zpravodajské články vycházející pouze z informací jednoho zdroje. Výjimkou jsou agenturní zprávy, články statistického charakteru, zpravodajství o projevech politiků a podobné články.
- Ve výjimečných případech je možné čerpat pouze z informací jednoho zdroje. Publikování takové informace schvaluje šéfredaktor.
- Redaktori uvádějí zdroje, z nichž čerpali.
- Ti, kterých se týká zveřejňovaná negativní informace, musí vždy dostat možnost vyjádření.
- Osobám, se kterými redaktor mluví a žádá je o informace, se musí představit jako novinář. Výjimky se týkají například testování kvality služeb a citlivé investigativní práce a musí je schválit šéfredaktor.
- Veškeré osobní údaje shromážděné, zpracované a použité pro redakční účely jsou předmětem redakčního tajemství.
- Redaktor je povinen upozornit šéfredaktora na článek, jehož zveřejnění může být spojeno s rizikem žaloby. Pro takový případ je povinen zaarchivovat všechny podklady, z nichž vycházel, zejména

nahrávky, fotografie apod.

ODDĚLENÍ REDAKČNÍCH A KOMERČNÍCH ZÁMĚRŮ

- Redaktoři se nepodílejí na náboru inzerce. Redaktor nesmí slibovat článek výměnou za inzerci.
- Články napsané redaktory nemohou být využívány v inzertech.
- Inzertní části deníku jsou zřetelně odlišeny od redakčních.
- Sdělení vydavatele jsou jako taková označena.

KONFLIKT ZÁJMŮ

- Pokud redaktorovi hrozí při výkonu práce jakýkoliv konflikt zájmů, je povinen to sdělit šéfredaktorovi a takové práci se vyhnout.
- Politická a občanská angažovanost redaktora nesmí být v rozporu s novinářskou nezávislostí a nesmí poškozovat dobré jméno titulu a vydavatele. Redaktoři na ni musí upozornit svého šéfredaktora.
- Členství v orgánech společností se redaktorům nedoporučuje.
- Redaktoři se musí vystríhat jakékoli formy manipulace trhu.
- Redaktor nepíše o podniku, na jehož hospodářských výsledcích má zájem on sám anebo osoby jemu blízké. Takový konflikt zájmů sdělí bezodkladně šéfredaktorovi.
- Redaktoři při své práci nepřijímají dary od lidí a firem, o nichž píší. Netýká se to symbolických dáreků či běžného pohoštění. Pokud by odmítnutí hodnotného daru bylo nezdvořilé, redaktor tento dar může přijmout za redakci, která jej pak věnuje charitě. Při přijímání daru to oznámí dárci.

INFORMOVÁNÍ O VYDAVATELSKÉM TRHU A O VYDAVATELI

- Redaktoři považují vydavatelský, reklamní a inzertní trh za nedílnou součást tržní ekonomiky a v tomto smyslu mají povinnost o nich kvalitně a profesionálně informovat.
- Redaktoři mají povinnost věnovat se s maximální profesionalitou i tématům, v nichž figuruje vydavatelství Economia nebo jeho jednotlivé součásti. Vyplývá to z povinnosti dávat čtenářům úplné a nezkreslené informace.
- O vydavatelství Economia nebo o jeho součástech a titulech informují redaktoři v rozsahu a způsobem, jakým by o těchto skutečnostech informovali v případě, kdyby jejich účastníkem nebylo vlastní vydavatelství.
- O aktivitách majoritního akcionáře informují redaktoři bez zábran a objektivně. Činí tak v rozsahu a způsobem, jakým by o těchto skutečnostech informovali v případě, kdyby jejich účastníkem nebyl majoritní akcionář. Skutečnost, že tomu tak je, uvedou v textu či poznámce.

SLUŽEBNÍ CESTY

- Redaktoři mohou v některých případech a po schválení šéfredaktorem cestovat za peníze vlád a neziskových organizací v souvislosti s přípravou příspěvků pro vydavatele.
- Ve výjimečných případech může redaktor cestovat za peníze třetí osoby, pokud má cesta pro titul jednoznačnou zpravodajskou hodnotu a na základě předloženého programu cesty. Takovou cestu musí schválit šéfredaktor a v případě odborného tisku publisher B2B vydavatele.

RESPEKTOVÁNÍ SOUKROMÍ A PRÁCE SE ZDROJI

- Redaktoři respektují soukromí osob, o nichž přináší informace. Veřejně známí lidé požívají menší ochranu soukromí než ostatní občané. Důvodem je zvýšená odpovědnost veřejně známých lidí za jejich jednání vůči společnosti.

- Vyžaduje-li investigativní práce narušení soukromí, lze to zdůvodnit jen veřejným zájmem informovat. Takový postup musí předem schválit šéfredaktor.
- Redaktoři chrání identitu zdrojů. Šéfredaktor může požádat redaktora o sdělení jména zdroje informace. Redaktor je povinen toto šéfredaktorovi sdělit. Nestane-li se tak, nemůže být článek publikován, protože šéfredaktor za něj nemůže přijmout odpovědnost.
- Citace výroků a informace od občanů, kteří si nepřejí být jmenováni, používá redakce výjimečně.
- Redakce neuznává institut autorizace rozhovoru. Pravidla vedení každého rozhovoru domluví redaktor s interviewovaným předem. Redaktor nedovolí dodatečné zásahy do textu rozhovoru, které mají jiný než zpřesňující charakter. Zhlédnutí textu rozhovoru interviewovaným před publikací je však zdvořilostí.
- Redaktoři dodržují zásadu presumpce nevinoty. Jména obviněných a obžalovaných uvádějí pouze v případě, je-li to ve veřejném zájmu. Neidentifikují v článcích příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich výslovného souhlasu.

SPOLUPRÁCE S JINÝMI MÉDII

- Redaktoři, kteří jsou zaměstnanci vydavatele, nespolupracují s médii, která jsou přímými konkurenty vydavatele.
- Redaktoři, kteří jsou zaměstnanci vydavatele, mohou se souhlasem šéfredaktora spolupracovat se všemi tituly vydavatelství Economia.
- S ostatními médii mohou redaktoři, kteří jsou zaměstnanci vydavatele, spolupracovat, pokud jsou v nich identifikováni jako redaktoři, autoři, spolupracovníci nebo přispěvatelé příslušného titulu vydavatelství Economia. Spolupráci musí předem povolit šéfredaktor, v případě šéfredaktorů generální ředitel (v případě šéfredaktorů odborného tisku publisher B2B).
- Pro redaktory, kteří jsou zaměstnanci vydavatele, zároveň platí zákaz výkonu jiné výdělečné činnosti shodné s předmětem činnosti vydavatele bez předchozího písemného souhlasu vydavatele ve smyslu příslušných ustanovení zákoníku práce.
- Redaktoři, kteří nejsou zaměstnanci vydavatele, mohou spolupracovat s ostatními vydavatelstvími (mimo tituly Economia), pokud tím nedojde nebo nemůže dojít k poškození práv a oprávněných zájmů vydavatele.

PLATNOST A DODRŽOVÁNÍ KODEXU

Tento kodex platí pro všechny tištěné a elektronické tituly vydavatelství Economia.

Vydavatelství Economia přikládá tomuto kodexu velký význam. Všichni redaktoři titulů vydavatelství Economia jsou povinni ve všech ohledech ustanovení tohoto kodexu dodržovat.

Porušení zásad kodexu může být důvodem pro ukončení spolupráce s redaktorem. Tento etický kodex byl schválen vedením vydavatelství Economia, a. s. dne 24. 10. 2011 a je účinný od 1. 11. 2011.

1.4. Etický kodex společnosti Economia-nově platný

Společnost Economia, a.s., IČ: 281 91 226, DIČ: CZ281 91 226, se sídlem Praha 8, Pernerova 673/47, PSČ 186 00, zapsaná v oddílu B vložce 12746 obchodního rejstříku vedeného Městským soudem v Praze (dále jen „mediální dům Economia“ nebo „vydavatel“) tímto vydává:

KODEX MEDIÁLNÍHO DOMU ECONOMIA

Vážíme si našich čtenářů.

Naši odpovědností proto je, aby informace, které poskytujeme, byly pravdivé, úplné a nezkreslené. Čtenářům může obsah, který vytváříme, sloužit k jejich profesionálnímu či osobnímu rozhodování a často je pro ně důležitým zdrojem informací. Z toho pro nás vyplývá mimořádná zodpovědnost.

Zájem našich čtenářů je vždy prvotní. Nesloužíme zájmům zdrojů informací, například firem, politiků či lobbistů. Redaktoři, fotografové i další zaměstnanci společnosti nebrání pouze svou nezávislost a reputaci, ale i nezávislost periodik, pro která pracují, stejně jako svých kolegů.

O základním zaměření titulů, jejich pozici v rámci trhu a způsobu výroby obsahu rozhoduje představenstvo vydavatele. Koncepti titulů i work flow newsroomu předkládá představenstvu ředitel redakcí. Odsouhlasená koncepce se stává závazným rámcem pro redakční práci.

Vydavatel garantuje redaktorům plnou svobodu k novinářské tvůrčí práci v rámci zaměření titulu a schválené koncepce.

Tituly mediálního domu Economia podporují principy demokracie a tržní společnosti založené na volné konkurenci subjektů. Neposkytují prostor propagaci extrémních názorů směřujících k diskriminaci a potlačování lidských práv. Při své práci se redaktoři řídí zákony České republiky. (Poznámka: Jako redaktoři jsou pro účely tohoto kodexu chápáni všichni, kdo se podílejí na zpracování textových i obrazových materiálů, tj. autoři, editoři, vedoucí vydání, webeditoři, grafici redaktoři, fotografové, fotoeditoři a další bez ohledu na druh právního vztahu k vydavateli.)

1. PRÁCE S INFORMACEMI

- Redaktoři přinášejí čtenáři co nejpresnější a nejúplnější informace. Dbají na to, aby je nezkreslili například použitím nevhodného titulku či nevhodně zvolenou doprovodnou fotografií.
- Fotografové a fotoeditoři by se měli vyvarovat manipulace s fotografiemi, pokud se nejedná o koláž. Žádné objekty či osoby nesmí být vyretušovány z původního snímku. Výřezy z fotografie jsou povoleny, manipulace s barevností by měla být minimální. Digitálně upravené fotografie (montáže, ilustrace) musí vždy být viditelně označeny.
- Ve svých materiálech redaktoři rozlišují faktické údaje, osobní názory, hodnotící soudy a spekulace.
- Přímé citace by neměly být upravovány. Pokud úpravu vyžadují, nesmí být kráceny či jinak upravovány tak, aby byl změněn jejich význam.
- Každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná a mohla by kohokoli poškodit, musí být neprodleně opravena.
- Ti, kterých se týká zveřejňovaná negativní informace, musí vždy dostat možnost k vyjádření.
- Osobám, se kterými mluví a jež žádá o informace, se redaktor musí představit jako novinář. Výjimky se týkají například testování kvality služeb a citlivé investigativní práce – v tom případě je musí schválit šéfredaktor.
- Redaktoři si všechny rozhovory, ze kterých hodlají použít informace pro svou práci, zaznamenávají.

- Redaktor je povinen archivovat si podklady, ze kterých vycházel při přípravě materiálu, po nezbytně nutnou dobu.
- Redaktor je povinen upozornit šéfredaktora na článek, jehož zveřejnění může být spojeno s rizikem žaloby.
- Redaktoři nesmí zdrojům za informace platit. Výjimku může udělit šéfredaktor po schválení ředitelem redakcí.
- Veškeré osobní údaje shromážděné, zpracované a použité pro redakční účely jsou předmětem redakčního tajemství.
- Redaktoři nesmí vydávat svoje starší materiály za nové.
- Redaktoři nesmí používat sprostá slova. Stejně nepoužívají jiné hanlivé výrazy či urážky.

2. PRÁCE SE ZDROJI

- Redaktoři nepublikují zpravodajské články vycházející pouze z informací jednoho zdroje, za potvrzenou se považuje informace potvrzená minimálně dvěma na sobě nezávislými zdroji. Výjimkou jsou agenturní zprávy, články statistického charakteru, zpravodajství o projevech politiků a podobné články, u kterých je zřejmý zdroj původu informace.
- Redaktoři vždy uvádějí zdroje, z nichž čerpali, stejně tak uvádějí zdroje u fotografií či videí. Při přebírání informací z jiných médií uvádějí jejich původ. Používání fiktivních zdrojů je zakázáno.
- Ve výjimečných případech je možné čerpat pouze z informací jednoho zdroje. Publikování takové informace schvaluje šéfredaktor.
- Považuje se za přípustné využívat institut nejmenovaného zdroje za účelem jeho ochrany. Identitu takového zdroje redakce nezveřejní, musí jej však znát šéfredaktor titulu, ve kterém se informace od nejmenovaného zdroje zveřejňuje. Nestane-li se tak, nemůže být článek publikován, protože šéfredaktor za něj nemůže přijmout odpovědnost.

3

3. RESPEKTOVÁNÍ SOUKROMÍ

- Redaktoři respektují soukromí osob, o nichž přináší informace. Veřejně známí lidé požívají menší ochrany soukromí než ostatní občané. Důvodem je zvýšená odpovědnost veřejně známých lidí za jejich jednání vůči společnosti.
- Vyžaduje-li investigativní práce narušení soukromí, lze to zdůvodnit jen veřejným zájmem informovat. Takový postup musí předem schválit šéfredaktor i ředitel redakcí.
- Není dovoleno fotografovat jakékoli osoby v jejich soukromém prostoru bez jejich souhlasu, tj. ani v místě jejich dovolené apod.
- Pokud si to dotazovaná osoba nepřeje, nesmí jí redaktor pokládat další otázky, obtěžovat ji telefonáty či musí na přání opustit její soukromý pozemek. Výjimkou mohou být veřejně činné osoby v případě, že se jedná o veřejný zájem.
- Redakce neposkytuje materiály k autorizaci.
- Redakce neuznává institut autorizace rozhovoru. Výjimku musí povolit ředitel redakcí. Pravidla vedení každého rozhovoru domluví redaktor s interviewovaným předem. Redaktor nedovolí dodatečné zásahy do textu rozhovoru, které mají jiný než zpřesňující charakter.
- Redaktoři dodržují zásadu presumpce neviny. Jména obviněných a obžalovaných uvádějí pouze v případě, je-li to ve veřejném zájmu. Neidentifikují v článcích příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich výslovného souhlasu.
- Redaktoři by neměli zdůrazňovat rasový původ, náboženské vyznání či sexuální orientaci jedince, o kterém píší, pokud to není nezbytně nutné a není to důležitý kontext

informací (např. rasově motivovaný útok).

4. ZACHÁZENÍ S ODPOSLECHY

- Tituly mediálního domu Economia nepublikují informace z odposlechnutých rozhovorů, pokud taková informace není jednoznačně ve veřejném zájmu. Za vyhodnocení takové situace odpovídá šéfredaktor daného titulu, zveřejnění navíc podléhá schválení ředitele redakcí.

5. OPRAVY CHYB

- O požadavcích na opravu chyby či omluvu, event. o žádosti o uveřejnění odpovědi dle tiskového zákona, informují šéfredaktoři titulů ředitele redakcí a právníka vydavatelství. O dobrovolném uveřejnění oprav a odpovědí rozhoduje na návrh šéfredaktora ředitel redakcí. Opravy, omluvy či odpovědi se uveřejňují za podmínek definovaných tiskovým zákonem, občanským zákoníkem či pravomocným soudním rozhodnutím či schváleným smírem (dohodou o narovnání).
- Pokud se redaktor dozví o faktické chybě ve svém již publikovaném materiálu, je povinen o tom informovat svého nadřízeného a navrhnout způsob opravy chyby. 4
- Redaktor je povinen vynaložit maximální úsilí na ověření informací a dbá na to, aby fakta, která připravuje k publikaci, byla přesná. Opakované chybování vede po písemném upozornění k ukončení spolupráce s dotyčným redaktorem.

6. KONFLIKT ZÁJMŮ

- Pokud redaktorovi hrozí při výkonu práce jakýkoli konflikt zájmů, je povinen to sdělit šéfredaktorovi a takové práci se vyhnout.
- Politická a občanská angažovanost redaktora nesmí být v rozporu s novinářskou nezávislostí a nesmí poškozovat dobré jméno titulu a vydavatele. Redaktoři na ni musí upozornit svého šéfredaktora.
- Na zpravodajských stranách není možné uveřejnit text, ve kterém autor informuje o činnosti organizace, ve které sám působí. Výjimkou jsou publicistické strany. V tomto případě však musí být výslovně uvedena příslušnost autora k dané organizaci.
- Redaktoři při své práci nepřijímají dary od lidí a firem. Netýká se to symbolických dárků či běžného pohoštění. Pokud by odmítnutí hodnotného daru bylo nezdvořilé, redaktor tento dar může přijmout za redakci, která jej pak věnuje charitě. Při přijímání daru to oznámí dárci.
- Redaktor vždy informuje svého nadřízeného, když má přijmout jakékoli ocenění od nadací, státních orgánů či jiných subjektů.
- Jsme si vědomi konfliktu zájmů, ke kterému může dojít, protože akcionář mediálního domu Economia podniká v dalších odvětvích ekonomiky. Tento konflikt zájmů nesmí nikdy vést k tomu, abychom se informacím z těchto odvětví vyhýbali, psali o nich z důvodu konfliktu zájmů méně, více nebo jinak, než píšeme o jiných částech ekonomiky. Totéž platí o informacích o firmách, ve kterých má akcionář společnosti Economia majetkový podíl. Naši profesionální povinnosti je informovat o nich ve stejném rozsahu, jako by tento konflikt neexistoval. Není-li to zcela zřejmé ze samotného článku, vždy na konflikt zájmů explicitně upozorníme.

7. ZNEUŽITÍ INFORMACÍ

- Redaktor při přípravě materiálů pracuje i s neveřejnými informacemi, nebo se je může dozvědět v rámci běžné redakční práce. Ty však nesmí využívat k vlastnímu obohacení, či poskytnout tuto výhodu jiným s cílem obohatit se (například používat informace z burzy či o cenných papírech k vlastnímu či cizímu finančnímu obohacení).

8. ODDĚLENÍ REDAKČNÍCH A KOMERČNÍCH ZÁMĚRŮ

- Redaktoři se nepodílejí na náboru inzerce. Redaktor nesmí slibovat článek výměnou za inzerci.
- Inzertní části všech titulů jsou zřetelně odlišeny od redakčních. Stejně tak jsou v internetových verzích odlišeny komerční prezentace či sponzorovaný obsah. Sdělení vydavatele jsou jako taková označena. 5

9. SLUŽEBNÍ CESTY

- Redaktoři mohou v některých případech a po schválení šéfredaktorem cestovat za peníze vlád a neziskových organizací v souvislosti s přípravou příspěvků pro vydavatele.
- Ve výjimečných případech může redaktor cestovat za peníze třetí osoby, pokud má cesta pro titul jednoznačnou zpravodajskou hodnotu a na základě předloženého programu cesty. Takovou cestu musí schválit na návrh šéfredaktora ředitel redakcí.

10. SPOLUPRÁCE S JINÝMI MÉDII

- Redaktoři, kteří jsou zaměstnanci vydavatele, nespolupracují s médii, která jsou přímými konkurenty vydavatele.
- S ostatními médii mohou redaktoři, kteří jsou zaměstnanci vydavatele, spolupracovat, pokud jsou v nich identifikováni jako redaktoři, autoři, spolupracovníci nebo přispěvatelé příslušného titulu mediálního domu Economia. Spolupráci musí předem povolit šéfredaktor, v případě šéfredaktorů ředitel redakcí.
- Pro redaktory, kteří jsou zaměstnanci vydavatele, zároveň platí zákaz výkonu jiné výdělečné činnosti shodné s předmětem činnosti vydavatele bez předchozího písemného souhlasu vydavatele ve smyslu příslušných ustanovení zákoníku práce.
- Redaktoři, kteří nejsou zaměstnanci vydavatele, mohou spolupracovat s ostatními vydavatelstvími (mimo tituly vydavatelství Economia), pokud tím nedojde nebo nemůže dojít k poškození práv a oprávněných zájmů vydavatele.

11. CHOVÁNÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

- Společnost Economia samozřejmě respektuje právo každého redaktora na jeho soukromý život. Redaktoři však musí mít vždy na paměti, že jejich postoje a názory mohou být vnímány jako postoje titulů, pro která píší. Pro publikování na sociálních sítích (blogy, Facebook, Twitter, Google+ a další) proto musí redaktoři dodržovat stejná pravidla, která platí pro jejich práci obecně.
- Při publikování na sociálních sítích musí dodržovat standardy, které platí pro publikování v titulech, ve kterých působí.
- Na všech sociálních sítích, diskusích či jiných zpravodajských webech by měli redaktoři vystupovat pod vlastním jménem či přezdívkou, která je jednoznačně identifikuje. V žádném případě nesmí vystupovat pod cizí/falešnou identitou. Tu nesmí používat ani k získávání informací pro svoji práci.
- Redaktoři smí volně vyjadřovat své politické názory či sdílet odkazy na konkurenční média (týká se především případů, kdy se vlastní redakce danými tématy nezaobírá), pokud však přitom nezveřejní důležité interní redakční informace. Naopak kritizovat na sociálních sítích práci kolegů, byť z jiné redakce, je nevhodné, stejně jako šíření informací o zákaznících, obchodních partnerech či dodavatelích.

6

- Redaktoři publikují přednostně v médiu, pro které pracují, ne na sociálních sítích. Výjimkou jsou situace, kdy je informace prvně zveřejněna na sociálních sítích s výzvou, aby ji čtenáři doplnili. Ideálním způsobem publikace je vložení odkazu na článek, video či

fotogalerii, která již byla publikována v jednom z médií společnosti Economia.

- Redaktor se může domnívat, že veřejné osoby (politici či celebrity) vystupují na sociálních sítích stejně, jako by se chovaly ve veřejných fórech. I přesto se ale redaktor snaží informace ověřit i jinak. Pokud to není možné, lze je publikovat, avšak je nutné uvést, že jde o informace získané ze sociálních sítí, nejlépe přímo z profilu či stránky citovaného. Redaktor samozřejmě musí ověřit pravost identity zmiňované osoby. O lidech, kteří nejsou veřejně činní, redaktor nepíše, pokud to není ve veřejném zájmu.
- Zaměstnanci i další spolupracovníci mediálního domu Economia nesmí vkládat na sociální sítě příspěvky, které souvisí s obchodní politikou firmy, a to ani v případě, že by chtěli zveřejnit svůj vlastní názor na situaci.

PLATNOST A DODRŽOVÁNÍ KODEXU

Tento kodex je účinný od 15. března 2015 a platí pro všechny tištěné a elektronické tituly mediálního domu Economia. Mediální dům Economia přikládá tomuto kodexu velký význam. Všichni redaktoři titulů Economie jsou povinni ve všech ohledech ustanovení tohoto kodexu dodržovat. Porušení zásad kodexu může být důvodem pro ukončení spolupráce s redaktorem.

1.5. Etický kodex společnosti Mafra

Tento soubor pravidel platí pro všechny pracovníky (zaměstnance i externisty), kteří se podílejí na tvorbě obsahu v médiích provozovaných společnostmi MAFRA. Dodržování stanovených standardů je základní podmínkou práce v redakcích a zároveň závazkem vůči našim čtenářům, posluchačům, divákům. Nedodržení kodexu má pro zaměstnance pracovně právní následky.

- 1) Povinností každého novináře je poskytovat čtenáři pravdivé, přesné a nezkreslené informace.
- 2) Pokud je zřejmé, že redakce přeci jen zveřejnila informace nepravdivé, zkreslené či zavádějící, neprodleně učiní jejich opravu.
- 3) Média skupiny MAFRA se vyhýbají jakýmkoliv předsudkům a pejorativním výrazům ve spojení s rasou, národností, pohlavím, náboženským vyznáním, politickým přesvědčením, sexuální orientací či profesním a společenským zařazením.
- 4) Redaktoři mají povinnost chránit své zdroje informací, pokud si to zdroje přejí. Zároveň však mají povinnost na požádání zdroj informací oznámit šéfredaktorovi.
- 5) Každý článek, jehož zveřejnění může být spojeno s rizikem žaloby, je autor a editor povinen před uveřejněním konzultovat se šéfredaktorem nebo ředitelem redakce. V případě nutnosti bude přizván právník společnosti MAFRA, a. s.
- 6) Redaktoři a ostatní pracovníci jsou reprezentanty MAFRA, a.s. Jejich vystupování nesmí žádným způsobem poškozovat dobrou pověst médií a vydavatelství. Platí to i při publikování a působení na sociálních sítích jako jsou blog, Facebook, Twitter atd., kde musejí mít na paměti, že budou stále spojováni se značkami, pro něž pracují.
- 7) Redaktor a fotograf musí při své práci vždy uvést účel, za jakým získává informace. Nepoužívá nepoctivé prostředky pro jejich získání. Jen ve výjimečných případech, kdy nelze závažnou informaci získat jinak, nemusí redaktor dotazovanému své povolání sdělit: takový postup však musí schválit vždy nadřízený.
- 8) Redaktoři a fotografové nesmějí využívat ke svému vlastnímu prospěchu informace, které získávají při své práci, před jejich oficiálním zveřejněním. Takové informace ani nesmějí poskytnout před tímto zveřejněním nikomu dalšímu.
- 9) Redaktoři nesmějí psát o podnicích, v nichž mají oni sami, jejich rodinní příslušníci nebo osoby blízké významný majetkový podíl či jiný osobní zájem. Pokud píše o podnicích, jejichž akcie vlastní oni či osoby jim blízké, je povinností seznámit s touto skutečností svého přímého nadřízeného.
- 10) Pokud novináři, případně fotografovi hrozí při výkonu práce jakýkoliv konflikt zájmů, je povinen s tím seznámit svého nadřízeného a takové práci se vyhnout. Jakákoliv občanská, podnikatelská či politická angažovanost nesmí být v rozporu se zásadou nezávislosti deníků a serverů a nesmí poškozovat jejich dobrou pověst.
- 11) Autorská činnost zaměstnanců v jiných médiích, pokud je to soukromá aktivita nevyžádaná vedením redakce či vydavatelstvím, musí být předem schválena šéfredaktorem či jím pověřeným vedoucím pracovníkem. Taková činnost nesmí nijak ohrozit média skupiny MAFRA. Nesmí být vykonávána během pracovní doby. Pokud je působení v jiných médiích vedením redakce schváleno, vždy musí být u jména redaktora uvedeno, že je redaktorem příslušného média vydavatelství MAFRA.
- 12) Redaktorům a ostatním pracovníkům redakcí je zakázáno podílet se na přípravě PR článků, inzertních článků a reklamních kampaní ve prospěch někoho jiného než MAFRA, a.s.
- 13) Novinář a fotograf vázaný tímto kodexem nesmí přijímat výhody, jež jsou mu nabízeny z titulu jeho práce.
- 14) Redaktor a fotograf může akceptovat dárky do hodnoty 500 Kč. Pokud dar tuto výši převyšuje a není zdvořilé ho v dané situaci odmítnout, platí pravidlo: dar přijmout s tím, že ho redakce věnuje na cha-

ritativní účely. To je nutné dárci vysvětlit.

15) Zahraniční cesty si prioritně platíme sami ze svých rozpočtů. Pozvání na nejružnější cesty od cizích subjektů lze akceptovat pouze za dodržení určitých podmínek. Vždy ji musí výslovně schválit vedení redakce, které se dozví všechny okolnosti takové cesty. Cesta musí mít smysl pro redakční práci. Hostitel také obdrží obecně platný dopis šéfredaktora, že redakce si nadále zachová nestrannost a v důsledku cesty se rozhodně nezavazuje k tomu, že bude informovat v jeho prospěch. Konečně čtenář je v přiměřené míře informován o tom, které cesty byly placeny z jiných peněz než redakčních.

16) Redaktoři musí podávat čtenářům informace opřené o ověřitelné údaje o povaze výrobků, služeb a právních předpisů. Subjektivní hodnocení redaktora musí být jasně označeno.

17) Autoři, editoři i ostatní osoby podílející se na výrobě obsahu se při své práci řídí platnými zákonnými předpisy České republiky. Obzvláště bedlivě sledují, zda je jejich činnost v souladu s autorskoprávními předpisy.

18) Všichni členové redakcí respektují práci zaměstnanců konkurenčních periodik. Při přebírání informací z jiných médií uvádějí jejich původ.

19) Zaměstnanci i externí spolupracovníci redakcí zachovávají loajalitu svému titulu a vydavatelství, zejména neposkytují dalším subjektům žádné informace o plánované i vykonávané práci redakčního týmu či jednotlivých kolegů, a to ani na sociálních sítích jako jsou blogy, Facebook, Twitter atd.

20) Žádný člen redakce ani externí spolupracovník nekládá na sociální sítě příspěvky, které mohou být součástí obchodní politiky MAFRA, jako například zisky, projektové plány, finanční výsledky a další citlivé obchodní informace, a to i v případě, že by chtěl prezentovat svůj osobní pohled na některou z uvedených věcí.

21) Zaměstnanci i spolupracovníci nešíří žádné osobní informace o svých kolezích, zákaznících nebo obchodních partnerech či dodavatelích. Neodhalují jakékoli obchodní tajemství nebo jiné důvěrné informace. Nesdílí obsah, který by mohl být vykládán (přímo nebo nepřímo) jako pohrdavý, urážlivý, útočný, diskriminační či jinak porušující platné zákony a předpisy ČR.

1.6. Vydavatelský kodex společnosti Mafra

PREAMBULE

Společnost nestraní žádným politickým stranám, hnutím a jiným politickým uskupením a tím pomáhá čtenářům, aby si mohli učinit svůj vlastní názor. Straní pouze hodnotám, na kterých stojí euroatlantická civilizace: lidským prá- vům, parlamentní demokracii, tržnímu hospodářství a nezávislé justici. Jediný akcionář je ovládán Ing. Andrejem Babi- šem (dále jen „vlastník“). Společnost a média jí vydávaná ve svém obsahu respektují a důsledně dodržují platné zákony České republiky. Politické zájmy vlastníka či jiných politických skupin ani mimomediální obchodní aktivity jediného akcionáře nejsou v redakční části médií vydávaných Společností nijak zohledněny. O všech aktivitách vlastníka a jím přímo či nepřímo ovládaných firem, spolků, sdružení a dalších takových subjektů informují redakce stejně a vyváženě jako o všech ostatních osobách, které s vlastníkem spojeny nejsou.

VLASTNÍK

Svým chováním a postoji brání média před nežádoucím vlivem politických a hospodářských subjektů. Zajišťuje tak svým médiím pozici redakční nezávislosti. Zavazuje se usilovat o to, aby se pozice a prestiž jím vlastněných médií dále rozvíjela. V rámci jednotlivých médií se prezentuje jen v inzertním prostoru nebo tzv. sděleními vydavatele, která tak budou výslovně označena. Může vystupovat též jako autor názo- rového textu, označeného – jako ve všech ostatních případech – jménem autora.

ŠÉFREDAKTOŘI

Šéfredaktoři jednotlivých titulů nesou plnou a bezvýhradnou odpovědnost za redakční obsah médií i do- provedné obrazové či grafické materiály. Tvorba redakčního výstupu je plně v jejich kompetenci a nebude ovlivňována třetími osobami. Ve věcech souvisejících s redakčním obsahem médií je partnerem šéfredak- tora pro řešení všech otá- zek či připomínek vlastníka pouze představenstvo. Šéfredaktor nese též plnou a bezvýhradnou odpovědnost za obsazení redakce. Společnost nepřijímá ani nepropouští žádného redaktora bez předchozí rady s příslušným šéfredaktorem, ledaže by se jednalo o propuštění zaměstnance z důvo- du porušení jeho povinností. Pro zamezení pochybností se stanoví, že jediný akcionář respektuje interní předpisy platné ke dni jeho vstupu do Společnosti a nic na postupu přijímání ani propouš- tění redaktorů nemění. Práce redaktorů podléhá zásadám etických kodexů jednotlivých titulů, které jsou součástí pracov- ních smluv. O politických i obchodních aktivitách vlastníka informují tituly Společ- nosti v přiměřeném zpravodajském rozsahu. V tiráži všech titulů bude uvedeno, že „vydavatelství MAFRA, a. s., je součástí koncernu AGROFERT ovládaného Ing. Andrejem Babišem“. Tuto skutečnost uvádějí redakce také v člán- cích, kde to uznají za vhodné a potřebné pro informovanost čtenářů.

ŘEŠENÍ SPORŮ

V případě neshod se spory o dodržení tohoto kodexu řeší v rámci představenstva Společnosti vždy s pří- slušným šéfredaktorem daného titulu, který má právo se takového zasedání představenstva po celou dobu účastnit a požá- dat o zapsání svého stanoviska do zápisu ze zasedání představenstva. Tento kodex upravuje výhradně redakční část Společnosti a postavení osob, které přímo tvoří redakční obsah médií vydávaných Společností. V Praze, dne 7. října 2013 Ing. Andrej Babiš, předseda představenstva

Martin Studený

Etická stránka použití fotografie v české žurnalistice

The ethical point of view of using photography in czech journalism

Teoretická bakalářská práce zpracována pro:

Institut tvůrčí fotografie

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: MgA. Petr Vilgus, Ph. D.

Oponent: MgA. Štěpánka Stein

Práce obsahuje:

48 236 znaků

26,8 normostrany

32 fotografií

1 CD

Opava 2015